

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานของ ผู้บริหาร
โรงเรียนประถมศึกษา ดังนี้

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1. การบริหารการศึกษา
  - 1.1 ความหมายการบริหาร
  - 1.2 ผู้นำหรือผู้บริหาร
  - 1.3 คุณลักษณะของผู้บริหาร โรงเรียน
  - 1.4 บทบาทผู้บริหารในการสร้างคุณภาพโรงเรียน
  - 1.5 การบริหาร โรงเรียนประถมศึกษา

2. บทบาทผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

- 2.1 บทบาทหน้าที่ของครู
- 2.2 บทบาทหน้าที่ของชุมชน
  - 2.2.1 การมีส่วนร่วมของชุมชน
  - 2.2.2 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. หลักเกณฑ์ การปรับปรุงการกำหนดตำแหน่งและแต่งตั้งข้าราชการครู

สายงานบริหารในสถานศึกษาเกณฑ์คุณภาพ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติและ
กรมสามัญศึกษา

- 3.1 ปริมาณงาน
  - 3.2 คุณภาพของงาน
  - 3.3 สภาพที่ตั้ง
- #### 4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 4.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การบริหารการศึกษา

การบริหารการศึกษาเป็นการนำเอาหลักการที่เป็นศาสตร์และศิลป์ หรือเป็นการนำเอาหลักของวิชาต่างๆมาร่างเป็นกฎเกณฑ์ตลอดจนขั้นตอนและกระบวนการไปสู่การปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีผู้ให้ความหมายของการบริหารการศึกษาไว้ ดังนี้

1. ความหมายของการบริหาร

การบริหาร เราสามารถมองได้เป็น 2 ทาง คือ มองในรูปของกิจกรรมที่มนุษย์ร่วมกันดำเนินงานเพื่อการอยู่รอด และความเจริญก้าวหน้าของสังคมเป็นประการหนึ่ง และมองในรูปของศาสตร์ คือ หลักวิชาอันเป็นสาขาหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎี หลักการ กระบวนการ และปัจจัยที่จะช่วยให้มนุษย์สามารถดำเนินงานของหน่วยงาน องค์กร สังคม และประเทศชาติ อย่างมีระบบระเบียบ เพื่อให้พัฒนาไปตามแนวทางที่กลุ่มชนนั้นมีความประสงค์

ความหมายของการบริหารมีศัพท์สองคำที่ใช้กันอยู่คือการบริหาร (Administration) เป็นคำกลางในการบริหารกิจกรรมที่เป็นสาธารณประโยชน์ หรือการบริหารราชการแผ่นดิน เช่น รัฐประศาสนศาสตร์ เป็นศาสตร์เกี่ยวกับการบริหารงาน การปกครอง ประเทศ (Public Administration) การบริหารการศึกษา (Education Administration) การจัดการ (Management) มักใช้ในการบริหารธุรกิจเอกชน ดังนั้น คำว่า ผู้บริหาร หรือผู้จัดการ จึงใช้เรียกผู้ดำรงตำแหน่งในระดับต่าง ๆ ของกิจการที่เป็นของรัฐ และเอกชนดังกล่าว

การบริหาร หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกัน ดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างที่บุคคลร่วมกันกำหนด โดยใช้กระบวนการอย่างเป็นระบบ และใช้ทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

การบริหารในฐานะเป็นศาสตร์ หมายถึง หลักการ ทฤษฎี กระบวนการ เทคนิค ตลอดจนปัจจัยต่างๆ ที่ใช้ในการดำเนินงานในองค์กร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบาย กำหนดไว้ (นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ 2534 : 3)

สมพงษ์ เกษมสิน (2523 : 6) ให้นิยามว่า การบริหารคือ การใช้ศาสตร์และศิลป์ นำเอาทรัพยากรการบริหารมาประกอบการตามกระบวนการบริหารให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ อย่างมีประสิทธิภาพ

พนัส หันนาคินทร์ (2524. ก : 5) กล่าวว่า การบริหารเป็นกระบวนการที่ผู้
บริหารใช้อำนาจตลอดทั้งทรัพยากรที่มีอยู่มาจัดดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน

สุวิทย์ บุญช่วย (2525 : 31) มีความเห็นว่า การบริหารเป็นกระบวนการที่อาศัย
ปัจจัยต่างๆ มาประกอบกัน เพื่อแก้ปัญหาและดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

ชัยฤกษ์ วราวิทยา (2526 : 1-3) ให้คำจำกัดความของการบริหารว่า คือ
การประสานผลประโยชน์ของคนและสถาบันเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ
ในการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ การจะทำให้เกิดผลดังกล่าวผู้บริหารจะต้องอาศัย
ศาสตร์และศิลป์ในการใช้ทรัพยากรการบริหาร คือ คน เงิน วัสดุ และการจัดการให้เหมาะสม

สมาน อัสวภูมิ (2540 : 5) ได้รวบรวมคำนิยามของการบริหารไว้ ดังนี้

การบริหารการเกี่ยวข้องกับหลักการกว้าง ๆ 6 ประการ คือ

1. มีบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป
2. กลุ่มบุคคลดังกล่าวร่วมมือกัน
3. ทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างด้วยการประสาน

สัมพันธ์และมีระบบ ระเบียบ กฎเกณฑ์

4. ด้วยการรู้จักใช้ทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

5. ให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างที่กำหนดไว้

ล่วงหน้าอย่างชัดเจน

6. วัตถุประสงค์ดังกล่าวได้ช่วยกันกำหนดขึ้น โดยทุกคนรับรู้และ

เห็นด้วยตรงกัน

การบริหารการศึกษา หมายถึง กระบวนการทางสังคมที่จะเลือกสรร และควบคุม
สิ่งแวดล้อมดำเนินการเพื่อพัฒนาทางด้านบุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรม และ
คุณธรรม ตลอดจนการถ่ายทอดวัฒนธรรมพัฒนาความเป็นตัวของตัวเองของบุคคลให้เกิดผลดี
เป็นที่ยอมรับนับถือของสังคม ดังนั้น คำว่าบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่
บุคคลร่วมมือกันดำเนินพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุกๆ ด้านนับตั้งแต่บุคลิกภาพ ความรู้
ความสามารถ พฤติกรรม และคุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกับกับความต้องการของสังคม
โดยกระบวนการต่าง ๆ ที่อาศัยการควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคล และอาศัยทรัพยากร
ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้บุคคลพัฒนาไปตรงตามเป้าหมายของสังคม
ที่ตนดำเนินชีวิตอยู่

นพพจน์ บุญจิตราดุลย์ (2534 : 8) เสนอแนวความคิดในหลักเกี่ยวกับการบริหารงานทั่วไปหลักในการบริหารงาน Fayol ไว้ 14 ประการ คือ

1. การแบ่งแยกการทำงานออกเป็นหน่วยงานต่าง ๆ (Division of Work)
2. อำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงาน (Authority)
3. วินัยในการปฏิบัติงาน (Discipline)
4. เอกภาพในการควบคุม บังคับบัญชา (Unity of Command)
5. เอกภาพในการอำนวยการ (Unity of Direction)
6. ประโยชน์ส่วนตนต้องเป็นรองจากประโยชน์ขององค์การ (Subordination of Individual Interests to The General Interest)
7. ผลประโยชน์ตอบแทน (Remuneration)
8. การรวบรวมอำนาจมาไว้ในส่วนกลาง (Centralization)
9. สายบังคับบัญชา (Scale chain)
10. คำสั่ง หรือระเบียบกฎเกณฑ์ (Order)
11. ความเสมอภาค (Equity) ภูมิศาสตร์คาม
12. ความมั่นคงในการทำงาน (Stability of Tenure of Personnel)
13. ความคิดริเริ่มในการทำงาน (Initiative)
14. ความร่วมแรงร่วมใจกัน (Espritde Corps)

จุดประสงค์ของการบริหารการศึกษา ก็คือ เพื่ออำนวยการให้มีการจัดการเรียนการสอนขึ้น หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การบริหารทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน ไม่ใช่ดำเนินการเอง ดังนั้น บุคลากรทุกคนที่อยู่ในองค์การควรจะต้องร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว

หน้าที่ของผู้บริหาร มี 3 อย่าง คือ

1. การเตรียมการปฏิบัติงาน ได้แก่ การวางแผน (Planning) และการจัดองค์การ (Organizing)
2. การอำนวยการปฏิบัติงาน ได้แก่ การสั่งการ (Commanding) และการประสานการปฏิบัติงาน (Co-ordinating)
3. การตรวจสอบผลผลิต หรือการควบคุม (Controlling)

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2534 : 8) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารต้องปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานโดยยึดกระบวนการในการบริหารงาน 7 ประการ (POSDCORB) ของ Gulick and Urwick คือ

1. **Planning** หมายถึง การวางแผน หรือวางโครงการอย่างกว้าง ๆ
2. **Organizing** หมายถึง การจัดรูปโครงสร้าง หรือเค้าโครงของการบริหาร
3. **Staffing** หมายถึง การบริหารงานบุคคลของหน่วยงาน
4. **Directing** หมายถึง การวินิจฉัย สั่งการ
5. **Co-ordinating** หมายถึง การประสานงาน
6. **Reporting** หมายถึง การเสนอรายงานให้ผู้บริหารที่รับผิดชอบต่าง ๆ

เพื่อทราบความเคลื่อนไหว

7. **Budgeting** หมายถึง การจัดทำงบประมาณ หรือโครงการใช้เงิน

อย่างไรก็ดี The Encyclopedia America ได้ขยายความหมายกว้างที่สุด คำว่า

การบริหารและการจัดการใช้แทนกันได้ คำว่า “การบริหาร” สื่อถึงความคิดเกี่ยวกับความร่วมมือของกลุ่มภายใต้การนำของฝ่ายบริหาร การแสวงหาความสำเร็จตามจุดหมาย โดยอาศัยการวางแผนและการจัดการองค์การแต่เมื่อพิจารณาความหมายของแต่ละคำได้มีการให้ความหมายของการบริหารว่าเป็นการจัดการงานบริหารระดับสูง ส่วนการจัดการเป็นศิลปะของการประสานองค์ประกอบหรือปัจจัยการผลิตเพื่อมุ่งความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การเป็นความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ โดยอาศัยแรงงานคน วัสดุ และเครื่องจักร สำหรับคำว่า การบริหารจัดการ Lunenburg และ Ornstein (1996) ได้กล่าวถึงความแตกต่างระหว่างคำ ดังกล่าวกับการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) ว่าการบริหารจัดการจะให้ความสนใจประเด็นเกี่ยวข้องกับวิธีการจัดโครงสร้างองค์การโดยภาพรวม ในขณะที่การจัดการเชิงวิทยาศาสตร์และสนใจการจัดการกับงานและคนงาน ซึ่งอาจสรุปได้ว่า ผู้ที่ใช้ในความหมายแตกต่างกัน ส่วนใหญ่จะเห็นว่าคำว่าบริหารครอบคลุมภาพรวมขององค์การ ในขณะที่การจัดการมุ่งไปที่การจัดการทรัพยากรเพื่อให้บรรลุจุดหมาย สำหรับเอกสารฉบับนี้จะใช้ทั้ง 2 คำ ในลักษณะที่แทนกันได้ และคำว่า “การบริหาร” ในที่นี้จะใช้ในความหมายว่าเป็นความพยายามใช้ศาสตร์และศิลปะของผู้เกี่ยวข้อง ทั้งในและนอกองค์การให้ร่วมมือร่วมใจดำเนินกิจกรรมเพื่อให้องค์การประสบความสำเร็จทั้งในเชิงประสิทธิผลและประสิทธิภาพ (สำนักพัฒนาระบบบริหาร สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 69)

ดังนั้น การบริหารการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่บุคคลมาร่วมมือกันโดยใช้ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อประกอบกิจกรรมทางการศึกษาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

2 ผู้นำหรือผู้บริหาร

ผู้บริหารที่มีความเป็นผู้นำ จะเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในงานด้านต่าง ๆ ของหน่วยงาน ผู้ที่ไม่มีความสามารถย่อมจะเป็นผู้ทำลายขวัญของบุคคลต่าง ๆ และจะเป็นผลทำให้การทำงานด้านต่าง ๆ ขาดประสิทธิภาพ แต่ในทางตรงกันข้ามผู้นำที่มีความสามารถ อาจจะมีผลทำให้เปลี่ยนลักษณะของบุคลากร ให้กลับกลายเป็นกลุ่มคนที่มีความขยันขันแข็ง และช่วยให้หน่วยงานประสบความสำเร็จได้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ความเป็นผู้นำจะเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะช่วยให้หน่วยงานปฏิบัติงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีผู้กล่าวถึงผู้นำหรือผู้บริหารที่น่าสนใจ ซึ่งผู้ศึกษาค้นคว้าได้นำมาเสนอพอเป็นสังเขป ดังนี้

ความหมายของผู้นำหรือผู้บริหาร

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ธงชัย สันติวงษ์ (2530 : 410) กล่าวถึง ผู้นำหรือผู้บริหาร ว่าจะต้องเป็น

ผู้ที่มีภาระหน้าที่จะก่อให้เกิดความร่วมมือ (Cooperation) อย่างดีระหว่างสมาชิกฝ่ายต่าง ๆ ขององค์การผู้ที่มีหน้าที่ในตำแหน่งบริหารจะต้องสามารถรวบรวมพลังและใช้ประโยชน์ของบุคลากรให้ช่วยกันทำงาน เพื่อผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การ

กิติ ตยัคคานนท์ (2533 : 21) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ผู้นำ หมายถึง ผู้ที่สามารถนำคนอื่นให้ทำงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ผู้ร่วมมืออย่างจริงจังในการทำงาน และทุกคนมีความมั่นใจในการทำงาน ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ นำ มักจะถือเอาความรู้ ความสามารถ อัจฉริยะพิเศษ ความมีมนุษยสัมพันธ์ดี และประสบการณ์ของบุคคลนั้น เป็นมาตรฐานสำคัญถ้าหมู่คณะจะเลือกเฟ้นผู้หนึ่งผู้ใดเป็นผู้ นำ เขาจะต้องหาบุคคลที่มีสมบัติ ดังกล่าวก่อนสิ่งอื่น แต่สิ่งที่ดีกว่า เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการเป็นผู้ นำ คือ การตัดสินใจหรือการชี้ขาดในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปด้วยดี ฉะนั้นจึงถือว่าการตัดสินใจได้ถูกต้องทุกเรื่องและทุกโอกาส เป็นคุณลักษณะยอดเยี่ยมของผู้นำทุกระดับ

จรรยา มานิตกุลและคณะ (2533 : 95) ให้ความหมายว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคล ซึ่งได้รับการแต่งตั้งขึ้น หรือได้รับคำยกย่องให้เป็นหัวหน้าผู้ตัดสินใจในการปฏิบัติงาน

อย่างใดอย่างหนึ่ง เพราะมีความสามารถในการปกครองบังคับบัญชา ได้รับการยอมรับที่จะพาผู้ตามหรือหมู่ชนให้ปฏิบัติตามไปสู่เป้าหมายขององค์กรหรือหมู่ชนนั้นได้

จากความหมายดังกล่าวพอสรุปได้ว่า ผู้นำ คือ ผู้ที่มีอำนาจ มีอิทธิพล หรือมีความสามารถ ในการจูงใจคนให้ปฏิบัติตามความคิดเห็น เพื่อให้การดำเนินงานนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มหรือองค์กร ผู้นำอาจจะเป็นผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารในหน่วยงาน หรือ อาจจะไม่ใช่ก็ได้

คุณสมบัติหรือลักษณะของผู้นำ

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2534 : 96) ได้กล่าวถึงลักษณะประจำตัวของผู้นำ มี 6 ประการ คือ

1. ผู้นำต้องเป็นผู้มีความสามารถ (Capacity) ซึ่งประกอบด้วยความสามารถ ปัญหา ไหวพริบ การตื่นตัวเสมอ ทนต่อเหตุการณ์ การใช้เวลาและภาษาที่ถูกต้อง ความเป็นผู้ริเริ่มเป็นตนเอง และความเป็นผู้มีการตัดสินใจปัญหาที่ดี
2. ผู้นำต้องเป็นผู้มีความสำเร็จ (Achievement) ความสำเร็จทางด้านวิชาการแสวงหาความรู้ ความสำเร็จทางการศึกษา
3. ผู้นำจะต้องเป็นผู้มีความรับผิดชอบ (Responsibility) เขาจะต้องเป็นคนที่คนอื่นพึ่งพาได้ มีความคิดริเริ่ม มีความสม่ำเสมอมั่นคง อดทน กล้าพูด มีความเชื่อมั่นตนเอง และมีความปรารถนาที่จะเป็นเลิศหรือทะเยอทะยาน
4. ผู้นำจะต้องเป็นผู้นำเข้าไปมีส่วนร่วม (Participation) ในด้านกิจกรรม ในด้านสังคม ให้ความร่วมมือ รู้จักปรับตัว และมีอารมณ์ขัน
5. ผู้นำต้องเป็นผู้มีฐานะทางสังคม (Status) มีตำแหน่งฐานะทางสังคมเป็นที่รู้จักทั่วไป (Popularity)
6. รู้จักสภาพการณ์ (Situation) รู้จักภาวะจิตใจของคนในระดับต่าง ๆ ฐานะ ทักษะ ความต้องการ และความสนใจของผู้ใต้บังคับบัญชา รู้ในวัตถุประสงค์ขององค์กรที่จะต้องทำให้สำเร็จ มีผู้กล่าว ผู้นำที่ดีจะต้องรู้จักการเป็นผู้ตามที่ดีด้วย

จรรยา มานิตกุล และคณะ (2533 : 96) ได้ให้ความเห็นว่า ผู้นำที่ดีควรประกอบด้วยคุณลักษณะ ดังนี้

1. ตัดสินใจรวดเร็วและแม่นยำ
2. สามารถพึ่งพาตนเองได้

3. ปฏิบัติงานด้วยความมั่นใจ
4. เป็นนักสู้ที่กล้าเผชิญเหตุการณ์
5. เป็นผู้ตัดสินใจและลงมือปฏิบัติโดยพลัน
6. เป็นผู้ถือการผิดพลาดเป็นบทเรียนและแก้ไข
7. เป็นผู้ใฝ่ในการผูกไมตรี
8. ไม่หวั่นไหวต่อภัยอันตราย
9. สร้างบริวารและผู้ร่วมงานด้วยหลักการที่ดี
10. เป็นตัวแทนของผู้ได้บังคับบัญชา
11. ให้รางวัลตอบแทนการปฏิบัติงาน
12. มีอุดมการณ์กว้างไกลและทรงคุณค่า

กวี วงศ์พุด (2536 : 109) ซึ่งเป็นนักวิชาการของไทยได้รวบรวมคุณลักษณะของผู้นำไว้ ดังนี้

1. **ลักษณะท่าทาง** คือ การวางตัวอย่างเหมาะสมด้วยการแสดงออกโดยท่าทาง ท่วงทีวาจา การปรากฏตัว และการประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีงาม จึงจะทำให้เกิดความประทับใจแก่ผู้บังคับบัญชา
2. **ความกล้าหาญ** มีความกล้าหาญทั้งทางกายและทางใจ คือ อำนาจทางใจที่บุคคลสามารถควบคุมตนเองได้เมื่อตกอยู่ในอันตราย และสามารถปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้ด้วยลักษณะอันสงบและมั่นคง
3. **ความเด็ดขาด** เป็นความสามารถในการตกลงใจอย่างทันท่วงที และประกาศข้อตกลงใจนั้น ๆ ในลักษณะที่ชัดเจนและมั่นคง สามารถปฏิบัติได้
4. **ความไว้วางใจ** เป็นความเชื่อมั่นในการที่ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมกับความที่ได้รับความมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาระดับสูงกว่า
5. **ความอดทน** คือ ความเข้มแข็งทางจิตใจและร่างกายในอันที่จะยืนหยัดต่อสู้กับความเจ็บปวด ความเหนื่อยยาก ความบีบคั้น และความยากลำบากต่าง ๆ
6. **ความกระตือรือร้น** คือ การแสดงออกถึงความสนใจในงานอย่างจริงจัง และปฏิบัติอย่างจริงจัง เต็มใจและมองโลกในแง่ดีเสมอ
7. **ความคิดริเริ่ม** คือ การพิจารณาว่ามีอะไรควรจะทำ และจะเริ่มต้นปฏิบัติอย่างไร แม้จะยังไม่ได้รับคำสั่งก็ตาม

8. **ความซื่อสัตย์** คือ อุปนิสัยที่ถูกที่ควร และความประพฤติปฏิบัติอันถูกต้อง

9. **ดุลยพินิจ** คือ การเปรียบเทียบข้อเท็จจริง และหนทางการแก้ปัญหาที่เป็นไปได้อย่างมีเหตุผล เพื่อประกอบการตัดสินใจอันถูกต้อง

10. **ความยุติธรรม** คือ คุณลักษณะของความไม่ลำเอียงหรือมือคด และมีความมั่นคงในการบังคับบัญชาเกี่ยวกับการให้รางวัลและการลงโทษ จะต้องเป็นไปตามควรแก่กรณี

11. **ความรู้** คือ สิ่งที่ได้มาซึ่งข่าวสาร เรื่องราวที่เป็นไปได้ข้อเท็จจริง หลักการ รวมทั้งทำให้รอบรู้ในวิชาชีพ

12. **ความจงรักภักดี** คือ การมีความซื่อสัตย์มั่นคงต่อประเทศชาติองค์กร หน่วยงาน ผู้บังคับบัญชา ผู้อาวุโส ผู้ใต้บังคับบัญชา และผู้ร่วมงาน

13. **ความแนบเนียน** คือ ความสามารถที่จะทำงานร่วมกับบุคคลอื่น ได้ โดยไม่เกิดความขัดแย้งในแง่ของมนุษยสัมพันธ์ รวมถึงความสามารถที่จะพูดและกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างเหมาะสม

14. **ความไม่เห็นแก่ตัว** คือ การไม่หาความสะดวกสบายและความก้าวหน้าให้แก่ตนเอง คอยทำให้ผู้อื่นต้องเดือดร้อน

สุเมธ แสงนิมนวล (2540 : 45) ได้กล่าวถึง ผู้นำ ผู้บริหารยุคใหม่ ไว้ดังนี้

ผู้บริหาร คือ บุคคลที่สามารถปกครองบังคับบัญชา หรือผู้ได้รับแต่งตั้ง ยกย่อง มอบหมาย ให้เป็นหัวหน้าหรือผู้ตัดสินใจแทนกลุ่ม และผู้นำในการดำเนินการให้กลุ่มคนที่มาอยู่ร่วมกันทำงานให้เสร็จบรรลุวัตถุประสงค์ การบริหารจะต้องบริหาร 3 ประการ คือ

1. บริหารตนเอง
2. บริหารคน
3. บริหารงาน

ใน 3 ประการนี้ ผู้บริหารที่ดีจะต้องมีทักษะอยู่ 3 ด้าน คือ

1. ทักษะด้านความคิด (Conceptual Skill)
2. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Skill)
3. ทักษะทางด้านเทคนิค (Technical Skill)

ไพฑูรย์ เจริญพันธุ์วงศ์ (2525 : 28) กล่าวว่า คุณลักษณะด้านทักษะพิสัยของผู้บริหารเป็นทักษะในการบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีอย่างน้อย 3 ทักษะ คือ

1 **ทักษะด้านเทคนิค** หมายถึง กระบวนการ วิธีการ หรือเทคนิคเฉพาะอย่าง อาศัยความรู้ การวิเคราะห์ การใช้วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือในการปฏิบัติงาน ทักษะนี้เรียน โดยการปฏิบัติจนเกิดความชำนาญ เช่น ทักษะการพูด การเขียน การอ่าน การร่างหนังสือ การเขียนคำสั่ง การสั่งการที่ชัดเจน

2 **ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์** การบริหารทุกด้านรวมทั้งการจัดการศึกษา การนิเทศการศึกษา ผู้นำหรือผู้บริหารจำเป็นต้องมีทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์เป็นอย่างดีจึงจะก่อให้เกิดความร่วมมือเกิดการประสานงานที่ดี เพราะผู้บริหารต้องทำงานร่วมกับบุคคลหลายประเภทได้แก่ ผู้บังคับบัญชา ครู อาจารย์ คนงานภารโรงและภายนอกที่เกี่ยวข้องกับสถาบัน

3 **ทักษะด้านมโนทัศน์** เป็นทักษะที่ผู้บริหารหรือผู้นำจะต้องมีมากที่สุด เป็นทักษะที่ต้องเข้าใจหน่วยงานของตนในทุกลักษณะมองเห็นความสัมพันธ์ของหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน ทั้งระบบรวมและระบบย่อยทั้งยังต้องมีความรู้อย่างกว้างขวางในด้านพฤติกรรมศาสตร์ อันประกอบด้วย สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ การเมือง และ จิตวิทยา นั่นคือ ผู้นำหรือผู้บริหารจำเป็นต้องมีความรู้ อย่างกว้างขวางในวิชาสามัญทั่วไป จึงสามารถบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พอสรุปได้ว่า คุณลักษณะของผู้นำหรือผู้บริหาร คือ ผู้ที่มี อำนาจ มีอิทธิพล หรือ มีความสามารถในการจูงใจเพื่อนร่วมงานให้ปฏิบัติตามความคิดเห็น มีทักษะด้านการบริหาร เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรหรือหน่วยงาน อย่างมีประสิทธิภาพ

3. คุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียน

ผู้บริหารการศึกษาจะต้องแสดงพฤติกรรมผู้นำในการจูงใจบุคลากรในหน่วยงานให้ปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ การที่ผู้บริหารจะแสดงพฤติกรรมจูงใจบุคลากรได้ดีเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับคุณสมบัติส่วนตัวของผู้บริหาร ซึ่ง ธงชัย สันติวงษ์ (2525 : 115) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพสูงไว้ดังนี้คือ เป็นที่คบค้าสมาคมได้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และ ประพนธ์ ไพรคำ (2538 : 6) ได้กล่าวว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร โรงเรียนควรมีลักษณะที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1. คุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำ หมายถึง สิ่ง que แสดงถึงพลังอำนาจและอิทธิพลซึ่งผู้บริหารจำเป็นต้องมีเพื่อประโยชน์ในการชักจูงใจโน้มน้าวให้ผู้อื่นมีความยินยอมพร้อมใจกันที่จะผนึกกำลังปฏิบัติงานให้เกิดผลดี ซึ่งในที่นี้กำหนดไว้ ได้แก่การเป็นผู้มีความฉลาด หลักแหลม มีความรับผิดชอบในหน้าที่ มีเหตุผล สุขุมรอบคอบมองการณ์ไกล ปฏิบัติงานด้วยความมั่นใจ กล้าเผชิญปัญหา ตัดสินใจโดยใช้ความเฉลี่ยฉลาด มีไหวพริบ มีความมั่นคง อดทน หนักแน่น มีอุดมการณ์กว้างไกลและทรงคุณค่า

2. คุณลักษณะด้านความรู้เกี่ยวกับงานในหน้าที่ หมายถึง มีความรู้ในการบริหารงานบุคลากร รู้หลักการบริหาร มีประสบการณ์ในการบริหาร มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร มีความเข้าใจนโยบาย การจัดการศึกษาของชาติทุกระดับ มีความสามารถในการบริหารงานการเงินและพัสดุ มีความสามารถในการนิเทศการศึกษา เป็นผู้มีความรู้ความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น มีความรู้ความเข้าใจในการนิเทศงานวิชาการ การวัดและประเมินผล

3. คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ หมายถึง สิ่ง que แสดงถึงความสัมพันธ์เข้ากับสังคมและชุมชนได้ดี มีน้ำใจไมตรีให้ความอบอุ่นผู้ได้บังคับบัญชา มีสุขภาพจิตดี เป็นที่เคารพในสิทธิความเชื่อและการกระทำของผู้อื่น มีความสามารถที่จะโน้มน้าวจิตใจผู้อื่นให้ปฏิบัติงานรู้จักบทบาทของตนเองได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม ปฏิบัติงานด้วยความคล่องแคล่ว มีความสุภาพอ่อนโยน อ่อนน้อม มีท่าทางสง่าผ่าเผย

4. คุณลักษณะด้านความสามารถในการบริหารงาน หมายถึง ความสามารถในการวางแผนวิเคราะห์งานและปรับปรุงแผนงานอยู่เสมอ มีความรู้ความสามารถในนโยบายและวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน ส่งเสริมให้มีการพัฒนาบุคลากร มีความสามารถในการจัดระบบงาน มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีความสามารถในการสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือในหมู่เพื่อนร่วมงาน การมอบหมายงานและอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบให้ผู้อื่นมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการติดตามผล การควบคุม และการประเมินผลการปฏิบัติงาน

เจริญผล สุวรรณโชติ (2519 : 9) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้บริหารการศึกษาว่า ผู้บริหารการศึกษาต้องมีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้คือ

1. ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการศึกษา ซึ่งเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาที่นักการศึกษาคิดขึ้น จำเป็นที่นักบริหารการศึกษาจะ ได้ใช้เป็นหลักในการบริหารงาน

2. ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการบริหารการศึกษา เป็นเครื่องนำทางในการเลือกตัดสินใจการบริหารงานให้ประสบความสำเร็จตามจุดหมายอย่างมีประสิทธิภาพ
3. ความรู้เกี่ยวกับสังคมวิทยานักบริหารจะต้องเรียนรู้ถึงลักษณะของสังคมที่แตกต่างกัน จะมีผลต่อการบริหารงานของหน่วยงานที่แตกต่างกันออกไป
4. ความรู้เกี่ยวกับการวิจัย ผู้บริหารต้องสามารถอ่านผลการวิจัยได้ และสามารถทำการวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับองค์กรของตนได้ หรือนำผลมาปรับปรุงพัฒนาองค์กรของตนได้

นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (2522 : 216) ได้กำหนดคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนไว้ดังนี้

1. คุณสมบัติเบื้องต้นของนักบริหารการศึกษา

- 1.1 มีปัญญาเฉลียวฉลาด มีไหวพริบ
- 1.2 มีความสามารถในการวิเคราะห์
- 1.3 สามารถในการพิจารณาเหตุการณ์
- 1.4 มีความคิดริเริ่มและมีความรอบรู้
- 1.5 มีจิตใจมั่นคง ไม่ใช่อารมณ์
- 1.6 มีคุณลักษณะความประพฤติส่วนตัวที่ดี
- 1.7 มีคุณสมบัติของผู้นำ

2. คุณสมบัติในการปฏิบัติหน้าที่

- 2.1 มีความคิดริเริ่มใหม่ ๆ อยู่เสมอ
- 2.2 มีใจเปิดกว้าง
- 2.3 รู้จังหวะเวลา
- 2.4 รู้ว่าอะไรรีบด่วน อะไรไม่รีบด่วน
- 2.5 รับฟังและรู้จักเลือกความคิดเห็นที่ดี
- 2.6 หนักเอาเบาผู้
- 2.7 หนักแน่น อดทน ไม่ย่อท้อ
- 2.8 สามารถในการสร้างสรรค์
- 2.9 สามารถในการปรับปรุงงาน
- 2.10 รู้จักพิจารณาฟันฝ่าอุปสรรค

วิจิตร วรุตมบางกูร และ สุพิชญา ชีระกุล (2523 : 74 -76) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับคุณสมบัติผู้บริหารการศึกษาไว้ดังนี้

1. **ความเป็นผู้นำ** คือ มีอิทธิพลในตนเองสูงกว่าอิทธิพลอื่น ๆ ของบุคคลในกลุ่มและสามารถชักนำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหน่วยงานได้ง่าย คุณสมบัติด้านนี้ประกอบด้วยลักษณะต่าง ๆ คือ

- 1.1 มีความร่าเริง แจ่มใสและอดทน
- 1.2 มีความสามารถในการตัดสินใจ
- 1.3 มีความสามารถในการจูงใจคน
- 1.4 มีความรับผิดชอบ
- 1.5 มีความอดทนและไหวพริบดี
- 1.6 มีความขยันขันแข็ง
- 1.7 มีความเสียสละ
- 1.8 มีบุคลิกภาพดี
- 1.9 ความเป็นประชาธิปไตย

2. **มีความรู้และประสบการณ์** เป็นคุณสมบัติเกี่ยวกับงานอาชีพของผู้บริหาร โดยเฉพาะเป็นคุณสมบัติที่สำคัญยิ่ง มีดังนี้

- 2.1 มีความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของงาน
- 2.2 มีความรู้เกี่ยวกับวิชาการศึกษา
- 2.3 มีความรู้เท่าทันเหตุการณ์
- 2.4 มีความรู้และประสบการณ์ในวิชาการบริหาร

3. **มีมนุษยสัมพันธ์ดี** ผู้บริหารจะต้องทำงานร่วมกับบุคคลทั้งนอกและในองค์กร ผู้บริหารจำเป็นต้องเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี ประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญดังนี้

- 3.1 ยิ้มแย้มแจ่มใส
- 3.2 มีความเสมอต้นเสมอปลาย
- 3.3 ยกย่องชมเชย
- 3.4 รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
- 3.5 มีความยืดหยุ่น
- 3.6 เป็นคนเปิดเผย
- 3.7 ให้ความเป็นกันเอง

4. **มีคุณธรรมสูง** คุณธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจผู้บริหารให้ประพฤติแต่สิ่งที่ดีงาม ได้แก่

- 4.1 มีความยุติธรรม
- 4.2 มีความซื่อสัตย์สุจริต
- 4.3 มีความจงรักภักดี
- 4.4 มีศีลธรรม

5. **มีสุขภาพดี** สุขภาพ หมายถึง สุขภาพกายและสุขภาพจิต สุขภาพเป็นเครื่องเสริมสร้างให้การปฏิบัติงานถูกต้องและสม่ำเสมอ

พนัส หันนาคินทร์ (2524 ข : 63-67) กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ 2 ประการ คือ

คุณลักษณะส่วนตัว ประกอบด้วยคุณสมบัติดังนี้

1. **มีสุขภาพดี** งานครูใหญ่เป็นงานหนักต้องอาศัยความอดทนทั้งกายและใจอยู่ตลอดเวลา คุณสมบัติประการแรกต้องสุขภาพดี

2. **ความเฉลียวฉลาด** หากหัวหน้างานขาดความเฉลียวฉลาดก็ย่อมเป็นเรื่องเล่นของลูกน้อง การตัดสินใจในปัญหาต่าง ๆ ก็คงทำด้วยความยากลำบาก

3. **มีอารมณ์มั่นคง** มีความเป็นใหญ่ ถ้าครูใหญ่มีอารมณ์ไม่มั่นคงก็ต้องบริหารงานด้วยอารมณ์มากกว่าเหตุผล ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับผู้ใต้บังคับบัญชาจะเกิดความไม่ราบรื่นในการบริหารงาน

4. **มีความประพฤติดี** มีคุณธรรมสูง ผู้บริหารเป็นผู้นำไม่เฉพาะแต่ในโรงเรียนแต่ยังเป็นผู้นำในชุมชนด้วย จึงต้องเป็นผู้นำที่มีความประพฤติดี

5. **ความสามารถในการแสดงออกซึ่งความคิด** กล่าวคือ ความสามารถในการพูด ผู้บริหารต้องเป็นนักพูดโน้มใจคนอย่างเชี่ยวชาญ อย่างน้อยที่สุด ผู้บริหารต้องสามารถพูดให้คนอื่นเข้าใจความคิดของตนเองได้

คุณลักษณะอื่น ๆ เช่น ความไม่เห็นแก่ตัว การรู้จักเกรงใจผู้อื่น ความมีไหวพริบเหล่านี้เป็นคุณลักษณะที่ทำให้ผู้บริหารเป็นบุคคลที่น่านับถือและน่าเลื่อมใสยิ่งนัก

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2525 : 85) กล่าวว่าแบบของผู้นำที่มีประสิทธิภาพ มี 4 แบบ ได้แก่

1. ผู้เสนอแนะ เป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตัวบุคคล มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาความสามารถของผู้อื่น จัดบรรยากาศให้ผู้ร่วมงานเกิดความพึงพอใจ
2. ผู้นำทีม เป็นผู้ที่ถือว่าหน้าที่ของตนเองคือการส่งเสริมความพยายามของบุคคลในภารกิจที่ต้องปฏิบัติอย่างสูงสุด พยายามใช้ความสามารถ ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม
3. ผู้คุมงาน จะเป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงมาก เป็นผู้ที่มีทักษะดีเยี่ยมในการชักนำให้ผู้อื่นกระทำในสิ่งที่เขาต้องการ เป็นผู้จัดบรรยากาศในการทำงานที่ดี ให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความก้าวร้าวต่อเขาน้อยที่สุด
4. ผู้คุมกฎ จะเป็นผู้ที่ไม่มีความสนใจอย่างจริงจังทั้งคนและงาน โดยเขาจะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ แต่ก็สามารถที่จะให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความสนใจที่จะทำงานให้เสร็จ สำหรับการตัดสินใจและคุณธรรมที่ผู้บริหารนั้น ก็ถือว่าเป็นคุณลักษณะที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งเช่นกัน เพราะผู้บริหารจำเป็นต้องตัดสินใจเกือบทุกเรื่อง ภายในองค์กรหากตัดสินใจไม่ดี มีความผิดพลาด นั้นหมายถึงอนาคตขององค์กร (กิติมา ปรีดีคิดถ. 2529 : 114) และนิพนธ์ ศศิธร (2525 : 196) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้นำไว้ในทำนองเดียวกัน คือ ต้องฉลาด มีวิจรรณญาณดี มีความคิดคำนึงดี มีอารมณ์หนักแน่นมีความยุติธรรมเป็นที่ตั้ง มีความรับผิดชอบสูงและมีอารมณ์ขัน วิจิตร ศรีสะอาด (2528 : 29) ยังให้ความเห็นเพิ่มเติมอีกว่า คุณลักษณะของผู้บริหารที่ดีควรประกอบด้วยลักษณะสำคัญ ๆ เช่น รักการเรียนรู้ ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีมีความตั้งใจจริง และต้นตัวอย่างเสมอ มีความขยันกล้าตัดสินใจและลงมือทำ มีความรับผิดชอบ เป็นนักสร้างสรรค์และนักแก้ปัญหา มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความซื่อสัตย์สุจริต มีสติปัญญาและไหวพริบ เป็นนักวางแผนที่ดี นอกจากนี้ผู้บริหารจะต้องมีความสามารถในการประสานงาน ประสานคน ประสานความคิด เป็นผู้ที่มีความอดทนไม่แสดงความโกรธ ความหงุดหงิด ความก้าวร้าวให้ผู้อื่นเห็น มีสายตายาวไกลมีจิตใจมั่นคง ไม่อ่อนไหวง่าย ยึดได้เมื่อกัยมา มองปัญหารอบข้างเป็นเรื่องง่ายต่อการแก้ปัญหาและสามารถเลือกสรรกลยุทธ์ในการปฏิบัติงาน เพื่อแก้ปัญหานั้น ได้อย่างสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพที่เป็นจริง เพื่อความสำเร็จของงานอย่างมีประสิทธิภาพ (ธงชัย สันติวงษ์. 2530 : 2)

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2540 ก : 1) ได้กำหนดมาตรฐานผู้บริหารของ
คุรุสภา พ.ศ. 2540 ซึ่งกล่าวถึงแนวทางการปฏิบัติงานในบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของ
ผู้บริหารโรงเรียนไว้ 12 ประการ ดังนี้

1. ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพการบริหาร
การศึกษา
2. ตัดสินใจปฏิบัติการต่างๆ โดยคำนึงถึงผลที่เกิดขึ้นกับการพัฒนา
ของบุคลากร ผู้เรียนและชุมชน
3. มุ่งพัฒนาผู้ร่วมงานให้ปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพ
4. พัฒนาแผนงานขององค์กรให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง
5. พัฒนาและใช้นวัตกรรมการบริหารจนเกิดผลที่มีคุณภาพสูงขึ้น
6. ปฏิบัติงานขององค์กร โดยเน้นผลถาวร
7. รายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ
8. ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี
9. ร่วมมือกับชุมชน และหน่วยงานอื่นอย่างสร้างสรรค์
10. แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา
11. เป็นผู้นำและสร้างผู้นำ
12. สร้างโอกาสในการพัฒนาได้ทุกสถานการณ์

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 ก : 151) ได้
กำหนดมาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พุทธศักราช 2541 ในส่วนของผู้บริหารโรงเรียน
ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้บริหารโรงเรียนไว้
5 มาตรฐาน 14 ตัวย่อ ดังนี้

- มาตรฐานที่ 1** โรงเรียนใช้แผนเป็นเครื่องในการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ
- ตัวย่อที่ 1** จัดระบบสารสนเทศได้ครบถ้วน ถูกต้อง ตรงกับความ
ต้องการ
- ตัวย่อที่ 2** แผนโรงเรียนเกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนสอดคล้องกับ
สภาพของโรงเรียน มีเป้าหมายชัดเจน และมุ่งเน้นคุณภาพนักเรียน
- ตัวย่อที่ 3** จัดระบบงานชัดเจน คล่องตัวในการปฏิบัติงาน มอบหมาย
งานตรงตามความรู้ความสามารถ ส่งเสริมให้บุคลากรมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

ตัวบ่งชี้ที่ 4 ควบคุม กำกับ ติดตาม นิเทศให้การดำเนินงานบรรลุตามแผน

มาตรฐานที่ 2 โรงเรียนสนับสนุนให้บุคลากรเกิดความมุ่งมั่นในการพัฒนา
ตัวบ่งชี้ที่ 1 ส่งเสริมพัฒนาบุคลากรให้สามารถพัฒนาตนเองและพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้ที่ 2 จัดสวัสดิการสิ่งอำนวยความสะดวกและประโยชน์ตอบแทน

มาตรฐานที่ 3 โรงเรียนจัดกิจกรรมอย่างหลากหลายเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน

ตัวบ่งชี้ที่ 1 จัดกิจกรรมทางวิชาการ บริการแนะแนว บริการสุขภาพ อนามัย โภชนาการ และกิจกรรมช่วยเหลือนักเรียนอย่างทั่วถึงและเหมาะสม

ตัวบ่งชี้ที่ 2 จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ตัวบ่งชี้ที่ 3 จัดแหล่งเรียนรู้ สื่อเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการเรียนการสอน

ตัวบ่งชี้ที่ 4 จัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้มีบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 4 โรงเรียนประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาโรงเรียน

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ดำเนินการประสานความร่วมมือกับกรรมการ โรงเรียนและชุมชนและหน่วยงานอื่นในการพัฒนาโรงเรียน

ตัวบ่งชี้ที่ 2 จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ดำเนินงานโรงเรียนได้รวดเร็วทันต่อเหตุการณ์และต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 5 โรงเรียนประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างมีระบบ

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องโดยใช้วิธีการที่หลากหลายและทุกฝ่ายมีส่วนร่วม

ตัวบ่งชี้ที่ 2 นำผลการประเมินไปใช้ในการนิเทศและพัฒนางานอยู่เสมอ

สรุปได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลสำคัญที่ต้อง แสดงบทบาทหน้าที่ ที่ต้องใช้ความรู้ ความสามารถ ทักษะ กระบวนการด้านบริหารและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในการบริหารจัดการให้บุคลากรในโรงเรียนปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความรู้ ความสามารถมีความสุขในการทำงานตลอดจนมีความสามัคคีในหมู่คณะ โดยมีจุดมุ่งหมายหลักร่วมกัน คือ

ความสำเร็จขององค์กร และยังแสวงหาความร่วมมือหรือความช่วยเหลือจากองค์กรภายนอก เพื่อร่วมพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ

4. บทบาทของผู้บริหารในการสร้างคุณภาพโรงเรียน

ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทและความรับผิดชอบอย่างสำคัญเพราะเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในโรงเรียนทั้งในการสร้างสรรค์และในการทำลาย ดังนั้นบทบาทของผู้บริหาร จึงเป็นที่ยอมรับกันว่ามีผลต่อการสร้างคุณภาพของโรงเรียน โรงเรียนที่มีคุณภาพทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและเป็นกุญแจสำคัญที่ไขไปสู่โรงเรียนที่ดีมีคุณภาพ คุณภาพของผู้บริหาร จึงมีอิทธิพลต่อความสำเร็จของโรงเรียน โรงเรียนจะมีคุณภาพหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับ ประสิทธิภาพของผู้บริหาร เพราะพฤติกรรมกรรมการบริหารย่อมมีผลกระทบ โดยตรงต่อวงจรชีวิต ของนักเรียนและบุคลากรทุกคนในโรงเรียน

นักการศึกษาชาวตะวันตกได้สรุปผลการศึกษาว่าโรงเรียนดีมีคุณภาพนั้นควรมี ลักษณะดังนี้ (สงบ ประเสริฐพันธ์, 2543 : 84)

1. เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-Centered) บริการนักเรียนและ สร้างระบบสนับสนุนอย่างเป็นเครือข่าย เพื่อช่วยเหลือนักเรียน จัดให้นักเรียนได้เข้าร่วมใน กิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน สร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือ และความเชื่อถือไว้วางใจ ซึ่งกันและกัน

2. เสนอโปรแกรมเรียนที่หลากหลาย โรงเรียนจะเน้นพัฒนานักเรียนให้เป็นคนรอบรู้เป็นคนจัดโปรแกรมการเรียนที่ให้นักเรียนได้มีโอกาสเลือกตามความต้องการและความสนใจ จัดกิจกรรมเสริมที่น่าสนใจ มีการติดตามผลการก้าวหน้าของนักเรียนและแจ้งให้นักเรียนได้รับทราบเพื่อการปรับปรุงพัฒนาตนเอง

3. จัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน จัดโครงสร้าง การบริหารที่มุ่งสนับสนุนการเรียนการสอน ปรับปรุงการเรียนการสอนให้ตอบสนอง ความต้องการของนักเรียน ใช้ยุทธศาสตร์ในการสอนหลากหลายวิธี

4. สร้างบรรยากาศที่ดีแก่นักเรียน มีบรรยากาศที่เน้นการทำงานและมีความเชื่อมั่นและคาดหวังในความสำเร็จในการเรียนของนักเรียน และพยายามสร้าง สภาพแวดล้อม ที่ส่งเสริมการเรียนรู้

5 ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคลากร สร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการทำงานที่มีมาตรฐานสูงในหมู่ครู-อาจารย์ บุคลากรครูได้รับเกียรติให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในสิ่งที่มีผลกระทบต่องานของครู มีเสรีภาพในการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จ มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ ความสมัครสมานสามัคคีในหมู่ครู-อาจารย์

6. เน้นการพัฒนาบุคลากร จัดให้มีการฝึกอบรมสัมมนาตามความจำเป็นและความต้องการของครู เน้นกิจกรรมให้ครูได้แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และเทคนิคต่างๆ ในการสอน สร้างบรรยากาศการพัฒนาบุคลากร จัดโอกาสต่างๆ ให้บุคลากรได้พัฒนาตนเองอย่างเพียงพอ

7. บุคลากรได้มีโอกาสเป็นผู้นำตามโอกาสอันควร การบริหารโรงเรียนมิได้ขึ้นอยู่กับผู้บริหารโรงเรียนทั้งหมด ผู้บริหารโรงเรียนเปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีโอกาสในการร่วมบริหารโรงเรียนในรูปแบบต่างๆ

8. ส่งเสริมสนับสนุนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โรงเรียนส่งเสริมการแก้ปัญหาที่นำมาซึ่งความสำเร็จที่บุคลากรทุกคนเป็นผู้ชนะ ทุกคนได้รับผลประโยชน์เพื่อให้บุคลากรทุกคนได้ทำงานอย่างทุ่มเท มุ่งมั่นสร้างสรรค์ และทำงานที่ได้รับมาตรฐานสูง งานทุกงานในโรงเรียนได้รับการสนับสนุนอย่างดีที่สุดจากโรงเรียนเพื่อสนับสนุนงานการเรียนการสอน

9. เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในโรงเรียนเชิญเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษา เป็นกรรมการในการตัดสินใจในการดำเนินงานของโรงเรียน เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนได้มีบทบาทในการร่วมให้การศึกษแก่นักเรียนในทุกรูปแบบ

พอสรุปได้ว่า คุณลักษณะทั้ง 9 ประการว่าด้วยคุณภาพโรงเรียนนั้นย่อมทำให้ผู้บริหารโรงเรียนได้ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ในการบริหารโรงเรียนว่า ควรเน้นสิ่งใดอย่างไร แน่นอน “นักเรียน” นั้นต้องเป็นหัวใจสำคัญที่สุดที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องจัดอยู่ในอันดับแรกในการพัฒนาและจัดการโรงเรียน

จากแนวคิดของนักการศึกษาดังได้กล่าวมาแล้วพอสรุปได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาควรมีลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ คุณลักษณะทางด้านส่วนตัว ประกอบด้วย บุคลิกภาพ ความมีมนุษยสัมพันธ์ ความมีคุณธรรม ความรับผิดชอบความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความมีประชาธิปไตยและความเสียสละ คุณลักษณะทางด้านวิชาการประกอบด้วยความรู้ทั่วไป หลักการบริหารองค์การ ความรู้ด้านการจัดการประถมศึกษาและประสบการณ์ทาง

การบริหาร จึงจะทำให้การบริหารงานสำเร็จลุล่วงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและส่งผลให้โรงเรียนเจริญก้าวหน้าด้วยความมั่นคง

5. การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา

โรงเรียนประถมศึกษา เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น ถือได้ว่าเป็นสถานศึกษาที่เป็นจุดเริ่มต้นของการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยมีภารกิจหลัก คือ จัดการศึกษาให้เด็กมีคุณลักษณะตามที่หลักสูตรกำหนด หากโรงเรียนประถมศึกษาสามารถบริหารงานให้มีประสิทธิภาพแล้ว ย่อมส่งผลไปถึงการพัฒนาคนในประเทศที่มีคุณภาพด้วย

สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529 : 3) ได้กำหนด ขอบข่ายการบริหารงานของโรงเรียนประถมศึกษาครอบคลุมงานไว้ 6 งานคือ งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการและการเงิน งานอาคารสถานที่ และ งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จึงพอสรุปได้ว่า งานบริหารในโรงเรียนประถมศึกษาประกอบด้วย งานหลัก คือ งานวิชาการ และงานสนับสนุนงานวิชาการอีก 5 งานประกอบด้วย งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการ การเงิน งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การบริหารงานของโรงเรียนประถมศึกษา ทั้ง 6 งานมีรายละเอียด ดังนี้

งานวิชาการ

งานวิชาการ ซึ่งถือเป็นงานหลักของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเข้าใจขอบข่ายงาน เพื่อจะได้บริหารงานให้ครอบคลุมงานต่างๆ ได้ สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา งานวิชาการมีขอบข่าย ดังต่อไปนี้

1. งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
2. งานการเรียนการสอน
3. งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน
4. งานวัดและประเมินผล
5. งานห้องสมุด
6. งานด้านวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินงาน
7. งานส่งเสริมการสอน
8. งานประชุมอบรมทางวิชาการ

งานบุคลากร

โรงเรียนประถมศึกษาเป็นหน่วยงานระดับปฏิบัติ ซึ่งรับนโยบายมาจากหน่วยงานรับผิดชอบการประถมศึกษาในระดับสูงขึ้นไป ภารกิจงานบุคลากรบางอย่าง เช่น การบรรจุแต่งตั้งการคัดเลือกบุคลากร ได้กำหนดการเสร็จสิ้นในระดับอำเภอและจังหวัดแล้ว ดังนั้น งานบุคลากรโรงเรียนประถมศึกษา จึงเน้นหนักเฉพาะภารกิจ ต่อไปนี้

1. การกำหนดความต้องการของบุคลากร
2. การจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน
3. การควบคุม กำกับ ติดตามและนิเทศบุคลากร
4. การพัฒนาและธำรงรักษาบุคลากร
5. การประเมินการปฏิบัติงานของบุคลากร

งานกิจการนักเรียน

งานกิจการนักเรียน เป็นงานที่ช่วยสนับสนุนงานวิชาการ ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนควรทราบขอบข่ายของงานให้ชัดเจน เพื่อจะได้ให้คำแนะนำและเสนอแนะการจัดกิจกรรมได้เป็นอย่างดี งานกิจการนักเรียนของโรงเรียนประถมศึกษามีหลายกิจกรรม แต่จะกล่าวเฉพาะกิจกรรมที่สำคัญ ซึ่งครอบคลุมเรื่องต่อไปนี้

1. กิจกรรมที่โรงเรียนต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523 ระเบียบที่เกี่ยวข้อง และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน เช่น
  - 1.1 การจัดเขตบริการ
  - 1.2 การจัดทำสำมะโนนักเรียน
  - 1.3 การเกณฑ์ – รับเด็กนักเรียนเข้าเรียน
  - 1.4 การปฐมนิเทศผู้ปกครอง
  - 1.5 การแก้ปัญหานักเรียนขาดเรียน
2. กิจกรรมที่โรงเรียนจัดบริการให้นักเรียน เช่น
  - 2.1 การบริการสุขภาพ
  - 2.2 การจัดอาหารกลางวัน
  - 2.3 การบริการแนะแนว
  - 2.4 การบริการนักเรียนขาดแคลน
  - 2.5 ทุนการศึกษา
3. กิจกรรมที่ส่งเสริมให้มีขึ้นในโรงเรียน เช่น

- 3.1 สร้างเสริมวินัยในโรงเรียน
- 3.2 กิจกรรมจัดตั้งชุมนุมต่างๆ
- 3.3 กิจกรรมสหกรณ์นักเรียน
- 3.4 กิจกรรมทัศนศึกษา
- 3.5 การจัดกีฬา
- 3.6 การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน
- 3.7 การบำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชนและโรงเรียน

งานธุรการและการเงิน

งานธุรการของโรงเรียนมีขอบข่ายของงาน ดังต่อไปนี้

1. งานสารบรรณ
2. งานทะเบียนนักเรียน
3. งานเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยในด้านอาคารสถานที่
4. งานประชาสัมพันธ์

งานการเงินและพัสดุของโรงเรียนมีขอบข่ายของงาน ดังนี้

1. งานงบประมาณ
2. งานพัสดุ
3. งานการเงินและบัญชี

งานอาคารสถานที่

งานอาคารสถานที่ที่มีขอบข่ายครอบคลุมลักษณะงาน 5 อย่าง ดังต่อไปนี้

1. งานจัดอาคารสถานที่ อันรวมถึงการวางแผนผังที่ตั้งอาคาร การควบคุมการก่อสร้าง การตกแต่งจัดระเบียบให้เป็นไปตามหลักการจัดการอาคารสถานที่ของโรงเรียน ตลอดจนการรื้อถอนอาคารสถานที่
2. การใช้อาคารสถานที่ หมายถึง การกำหนดวางแผนการใช้อาคารสถานที่ให้เกิดประโยชน์ใช้สอยมากที่สุดต่อการเรียนการสอนโดยตรง เกิดการเรียนรู้ นอกห้องเรียนของนักเรียนและต่อชุมชน
3. การควบคุมดูแลอาคารสถานที่ คือ การควบคุมดูแลโดยทั่วไป กำกับติดตามผลการใช้ การบำรุงรักษา การตกแต่ง รวมถึงการควบคุมการปฏิบัติงานอาคารสถานที่ให้เป็นไปตาม กฎระเบียบ ข้อบังคับ และแบบแผนของทางราชการที่เกี่ยวข้อง

4. การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ เป็นการดำเนินการเพื่อปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงแนวทางการดำเนินงานด้านนี้ ให้เหมาะสมเพื่อประโยชน์สูงสุด และเพื่อเก็บข้อมูลสำหรับวางแผนการดำเนินงานอาคารสถานที่ของปีถัดไป

งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีลักษณะเป็นความสัมพันธ์ 2 ทาง คือ ทั้งโรงเรียนและชุมชนมีบทบาทเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจึงเกี่ยวข้องกันอยู่กับการดำเนินการ เพื่อให้โรงเรียนสามารถแสดงบทบาทของการให้และการรับ ความร่วมมือ การสนับสนุนและความช่วยเหลือได้อย่างเต็มที่ โดยทั่วไปแล้ว งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีขอบข่ายครอบคลุมงาน ดังต่อไปนี้

1. การประชาสัมพันธ์โรงเรียน คือ การเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอันจะช่วยให้โรงเรียนปฏิบัติงานได้สะดวกยิ่งขึ้น ในขอบข่ายงานนี้อาจพิจารณาจากกิจกรรม ดังต่อไปนี้

1.1 การประชุมผู้ปกครอง เพื่อชี้แจงการปฏิบัติงานของโรงเรียน

1.2 การทำจุลสาร หรือสิ่งพิมพ์เผยแพร่

1.3 จัดป้ายประกาศและเผยแพร่ข่าวสารของโรงเรียน

1.4 การพบปะเยี่ยมเยียนในวาระที่เหมาะสม

2. การให้บริการแก่ชุมชน คือการให้บริการด้านต่างๆ แก่ชุมชนตามกำหนดความสามารถที่โรงเรียนจะดำเนินการได้ เช่น

2.1 การให้บริการทางวิชาการ

2.2 ให้คำแนะนำ หรือการปรึกษาหารือในกิจกรรมของโรงเรียน

2.3 ให้บริการอาคารสถานที่ หรือวัสดุ อุปกรณ์

3. การร่วมกิจกรรมของโรงเรียน คือ การเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ของชุมชนเท่าที่โรงเรียนมีความสามารถ และอยู่ในวิสัยที่เป็นไปได้ กิจกรรมในขอบข่ายงานที่โรงเรียนควรปฏิบัติมีหลายอย่าง เช่น

3.1 การเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประเพณีท้องถิ่น เช่น กิจกรรม

ทางศาสนา

3.2 เข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่น หรือกิจกรรมบำเพ็ญ

ประโยชน์

3.3 ร่วมงานอื่นๆ ของท้องถิ่นหรือของบุคคลตามวาระอันควร

4. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน คือ การเปิดโอกาส เชิญชวน หรือหาทางให้บุคคลในชุมชนได้เข้าร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน เช่น

4.1 การเชิญประชาชนมาร่วมในกิจกรรมวันเด็ก วันแม่ หรือวันสำคัญอื่นๆ

4.2 การเชิญบุคคลในท้องถิ่น ที่มีความรู้ความสามารถเป็นวิทยากร ในโรงเรียน

4.3 ให้บุคคลในชุมชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาโรงเรียน โดยการช่วยเหลือด้านแรงงาน หรืออุปกรณ์

5. การสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น คือ การดำเนินงานและกิจกรรมต่างๆ ที่เอื้ออำนวยให้เกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และหน่วยงานอื่นเช่น

5.1 การให้ครูมีส่วนร่วมในการติดต่อสัมพันธ์กับชุมชน

5.2 การจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนในกลุ่มกับชุมชน

5.3 การจัดกิจกรรมส่งเสริมการศึกษาของนักเรียน เช่น การตอบ ปัญหาชิงทุนการศึกษา การแข่งขัน หรือการประกวดต่างๆ

5.4 การจัดตั้งกลุ่ม หรือชมรมศิษย์เก่า หรือสมาคมครูและผู้ปกครอง สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติมีหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรง ในการจัดการ ควบคุม และกำกับระบบการประถมศึกษาทั้งประเทศให้บรรลุจุดมุ่งหมายของ แผนการศึกษาแห่งชาติ ตามช่วงของแผนระยะต่างๆ นโยบายของรัฐ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประถมศึกษาโดยตรง หน่วยงานการประถมศึกษาทุกระดับตั้งแต่ ระดับจังหวัด ระดับ อำเภอ ระดับกลุ่มโรงเรียน และโรงเรียน โดยเฉพาะโรงเรียนเป็นหน่วยงานทางการศึกษา ระดับปฏิบัติการที่สำคัญที่สุด เพราะผลการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาจะเป็นเช่นใด ขึ้นอยู่กับการบริหารงานของโรงเรียนเป็นสำคัญ การปฏิบัติงานของโรงเรียนนั้นจะต้อง จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ทั้งด้านคุณภาพ ที่พึงประสงค์ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในทุกกลุ่มประสบการณ์ ด้านคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์และสุขภาพอนามัยโดยมีปัจจัยหลายอย่างภายในโรงเรียนเป็นสิ่งสนับสนุน ส่งเสริม เช่น ด้านบุคลากร ได้แก่ ครู นักเรียน ผู้บริหาร ผู้ปกครองและนักการศึกษา หรือ ด้านการเงิน อุปกรณ์ ระบบบริหาร และอื่นๆแต่ปัจจัยที่สำคัญที่สุด ที่ทำให้การศึกษาระดับ ประถมศึกษา ประสบผลสำเร็จคือ ผู้บริหาร

เมื่อผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลที่สำคัญในการบริหารโรงเรียนให้มีคุณภาพ โดยเฉพาะ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีถึง 31,425 โรงเรียน และมีขนาดแตกต่างกันหลายขนาด ผู้บริหารโรงเรียนก็ประกอบไปด้วย ผู้บริหารและผู้ช่วยผู้บริหาร ก็มีความรู้ความสามารถที่แตกต่างกัน ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงควรที่จะพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารโรงเรียนใน 2 ด้าน คือ

1. การพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนให้มีความรู้ความสามารถ คุณธรรม และคุณลักษณะที่ดีและยังต้องมีทักษะในการบริหาร ทักษะความคิดรวบยอด ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์

2. การปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหาร เพื่อช่วยให้ผู้บริหารโรงเรียนบริหารโรงเรียนให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยครอบคลุมการบริหารงานในโรงเรียนอย่างน้อย 6 งาน ได้แก่ งานวิชาการ งานกิจการนักเรียน งานบุคลากร งานธุรการ การเงิน และพัสดุ งานอาคารสถานที่ งานความสัมพันธ์กับชุมชน โดยถือว่างานวิชาการสำคัญที่สุด ส่วนอีก 5 งาน เป็นงานสนับสนุน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2536 : 4)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

พอสรุปได้ว่า การบริหารงานโรงเรียนประถมศึกษานั้น ผู้บริหารจะต้องยึดภารกิจหลักของโรงเรียนเป็นสำคัญ จัดการบริหารอย่างเป็นระบบและมีกระบวนการบริหาร โดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ใช้ทักษะที่สำคัญและจำเป็นในการบริหาร ได้แก่ ทักษะในด้านเทคนิควิธี ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ทักษะด้านความคิดรวบยอดของหน่วยงาน ตลอดจนเทคนิคอื่นๆ ที่ทันสมัย ใช้ทรัพยากรการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ

บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

1. บทบาทหน้าที่ของครู

คำว่า “ครู” มีความหมายลึกซึ้งและกว้างขวาง หากที่จะสรุปความหมายตามตัวอย่างใดอย่างหนึ่งได้ คำว่าครูมาจากรากศัพท์ภาษาบาลี “ครุ – ครุ” หรือจากภาษาสันสกฤตว่า “คุรุ” ในความหมายที่เป็นคำนามแปลว่า ผู้สั่งสอนหรือผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์ และในความที่เป็นคำวิเศษณ์ในภาษาบาลีมีความหมายแปลว่า หนักหรือสูง ส่วนภาษาสันสกฤตแปลว่าใหญ่หรือหนัก (ราชบัณฑิตสถาน. 2530 : 168)

ยนต์ ชุ่มจิต (2534 : 12) ได้สรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับความหมายของคำว่า “ครู” ไว้ดังนี้

1. คำว่า “ครู” มาจากรากศัพท์เดิมในภาษาบาลีว่า “ครุ – ครู” หรือจากภาษาสันสกฤตว่า “ครู” ซึ่งเป็นรากศัพท์เดิมของคำว่า “การวะ” แผลงไปเป็น “เคารพ”
2. การการวะหรือเคารพ หมายถึง การตระหนักซึ่งหมายถึงการเอาใจใส่ต่อความดีที่มีอยู่ทั้งในตัวคนหรือสิ่งของ ครูเป็นผู้ตระหนักโดยใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญในสิ่งที่ดี ชั่ว ถูก ผิด ควรไม่ควร และเป็นผู้ที่ให้ศิษย์ควรตระหนัก
3. คำว่าครูในสมัยโบราณ หมายถึง เป็นผู้นำ เป็นผู้เปิดประตูทางวิญญาณของศิษย์ ไปสู่คุณธรรมชั้นสูง
4. ความหมายโดยทั่วไปของครู หมายถึง ผู้อบรมสั่งสอน ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ศิษย์ เป็นผู้มีความหนักแน่นควรแก่การเคารพบูชาของศิษย์
5. ปัจจุบันครู หมายถึง ผู้ประกอบวิชาชีพอย่างหนึ่งที่ทำหน้าที่สอนคนและมักใช้กับผู้สอนในระดับที่ต่ำกว่าการเคารพบูชาของศิษย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

พอสรุปได้ว่า ครู หมายถึง ผู้ที่มีความหนักแน่นและเอาใจใส่ ในการปลูกฝังจิตสำนึก สร้างจิตวิญญาณ ให้คนรู้จักผิดชอบ ชั่วดี มีความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นผู้ที่ยกระดับฐานะทางจิตใจคนให้สูงขึ้น เป็นผู้ควรแก่การเคารพบูชาของศิษย์

คุณลักษณะของครูที่ดี

สังคมไทยให้ความคาดหวังว่า คนที่ยึดอาชีพครูควรมีความเป็นครูสามารถเป็นแบบอย่างของนักเรียนหรือที่เรียกว่าเป็นแม่พิมพ์ของชาติ ดังนั้นคุณลักษณะของครูอาจารย์จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นและมีความสำคัญยิ่ง ดังพระราชดำรัสของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งพระราชทานแก่ครูอาวุโส ประจำปี 2522 ในวันที่ 28 ตุลาคม 2523 มีข้อความตอนหนึ่งว่า “.....ครูที่แท้นั้นต้องเป็นผู้ที่ทำแต่ความดี คือ ต้องหมั่นขยัน และอุทิศสละชีพเพื่อเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ หนักแน่น อดทนและอดกลั้น รักษาวินัย สำรวม ระวังความประพฤติของตนให้อยู่ในแบบแผนอันดีงามปลีกตัวปลีกใจจากความสะดักสะบาย ความสนุกสนานรื่นเริงที่ไม่สมควรแก่เกียรติภูมิของตน ตั้งใจให้มั่นคงแน่วแน่ ซื่อสัตย์รักษาความจริงใจ เมตตาหวังดี วางใจเป็นกลางไม่ปล่อยไปตามอำนาจอคติ รวมทั้งอบรมปัญญาให้เพิ่มพูนสมบูรณ์ขึ้นทั้งในด้านจิตวิทยาการและความฉลาดรอบรู้ในเหตุและผล (พงศศักดิ์ ศรีสมทรง. 2537 อ้างถึงใน ; สำนักราชเลขาธิการ. 2528 : 181)

กรมการฝึกหัดครู (2518 : 14-15) ได้เสนอคุณลักษณะของครูที่ดี มีดังนี้ คือ มีความรู้ดี ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน การอบรมแนะแนว การปกครองและสามารถจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นกิจกรรมในหลักสูตรและเสริมสร้างหลักสูตร รวมทั้งมีมนุษยสัมพันธ์ บำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชนและสามารถเป็นครูชั้นอาชีพ โดยยึดถือธรรมเนียมของผู้เป็นครูอย่างเคร่งครัด

คุณลักษณะของครูที่พึงประสงค์ 3 ด้านตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู มีดังนี้ สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2523 ข : 13)

1. รอบรู้ สอนดี คือ ครูต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ในวิชาชีพของตน เช่น ปรัชญาการศึกษา หลักการศึกษา หลักสูตรวิธีสอนและวิธีการประเมินผลการศึกษา รวมทั้งต้องมีความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมเป็นต้น
  2. คุณธรรม จรรยาบรรณ คือ ครูต้องมีความศรัทธาในวิชาชีพครูและอุทิศตนเพื่อนักเรียน
  3. มุ่งมั่นพัฒนา คือ ครูต้องรู้จักสำรวจและปรับปรุงตัวเอง สนใจใฝ่รู้และศึกษาหาความรู้เรื่องต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนและเป็นประโยชน์ต่อชุมชน
- จรรยาบรรณของครู**

คือ กฎเกณฑ์ความประพฤติและมารยาทในการประกอบอาชีพซึ่งเมื่อกำหนดและนำมาประมวลรวมกันไว้ก็เรียกว่า “จรรยาบรรณ”

คุรุสภาได้มีการปรับปรุงระเบียบคุรุสภา ว่าด้วยจรรยาบรรณและวินัยตามระเบียบ ประเพณีครู พ.ศ. 2526 โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 6(2) และมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติครู พุทธศักราช 2488 คณะกรรมการอำนวยการคุรุสภา จึงได้วางระเบียบไว้เป็นจรรยาบรรณครู เพื่อเป็นหลักปฏิบัติในการประกอบอาชีพครู (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. 2540 ค : 21)

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณครู พ.ศ. 2539”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้ยกเลิกระเบียบคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณและวินัยตามระเบียบประเพณีครู พ.ศ. 2526 และให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 4 กำหนดให้ครูมีจรรยาบรรณ ดังต่อไปนี้

1. ครูต้องรักษาและเมตตาศิษย์ โดยให้ความเอาใจใส่ช่วยเหลือ ส่งเสริมให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนแก่ศิษย์โดยเสมอหน้า
  2. ครูต้อง อบรม สั่งสอน ฝึกฝน สร้างเสริมความรู้ ทักษะ และนิสัยที่ถูกต้องที่ดีงามให้เกิดแก่ศิษย์อย่างเต็มความสามารถ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ
  3. ครูต้องประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ทั้งกาย วาจา และจิตใจ
  4. ครูต้องไม่กระทำตนเป็นปฏิบัติต่อความเจริญ ทางกาย สติ ปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์
  5. ครูต้องไม่แสวงหาประโยชน์อันเป็นอามิสสินจ้าง จากศิษย์ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ และไม่ใช่ศิษย์กระทำหน้าที่ใดๆอันเป็นการหาผลประโยชน์ต่อตนเองโดยมิชอบ
  6. ครูย่อมพัฒนาตนเองในด้านวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพและ ทัศนคติ ให้ทันต่อการพัฒนาทางด้านวิชาการ เศรษฐกิจ สังคมและการเมืองอยู่เสมอ
- มหาวิทยาลัยราชภัฏและครุฑในวิชาชีพครูและเป็นสมาชิกที่ดีของ**
องค์การวิชาชีพครู Rajabhat Mahasarakham University
8. ครูพึงช่วยเหลือเกื้อกูลครูและชุมชนในการสร้างสรรค์
  9. ครูพึงประพฤติ ปฏิบัติตน เป็นผู้นำทางการอนุรักษ์และ พัฒนาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย

พอสรุปได้ว่า คุณลักษณะของครูอาจารย์ที่สังคมไทยคาดหวัง

1. คุณลักษณะด้านส่วนตัว คือ มีบุคลิกภาพที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม สุขภาพ ทางกาย ทางจิตและสติปัญญาดีและมีเจตคติที่ดีต่อนักเรียนและวิชาชีพ
2. คุณลักษณะทางด้านอาชีพ คือ มีความรู้ทางด้านวิชาการ เช่น มีความรู้ ในเนื้อหาวิชาที่สอน หลักสูตร หลักการสอน วิธีสอน จิตวิทยาการศึกษา ปรัชญาการศึกษา และศึกษาวิทยาการใหม่เพิ่มเติมอยู่เสมอ รวมทั้งมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
3. คุณลักษณะทางด้านสังคม คือ มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นและชุมชนที่อาศัยอยู่ ช่วยเสนอแนะและเผยแพร่ความรู้ต่างๆ แก่ชุมชน มีส่วนร่วมพัฒนาเศรษฐกิจใน ชุมชน และมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์

หน้าที่และความรับผิดชอบของครู

ยนต์ ชุ่มจิต (2531 : 56) ได้สรุปหน้าที่และความรับผิดชอบของครูไว้ ดังนี้

1. สอนศิลปวิทยาการต่างๆ ให้กับศิษย์ ถือว่าเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบ โดยตรงที่จะต้องสอนศิษย์ให้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น
2. ฝึกรอบรรณคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ต่างกันไป ให้แก่ศิษย์ โดยให้ทำควบไปกับการสอนวิทยาการด้านอื่น ๆ
3. ปกครองดูแลความทุกข์สุขของศิษย์ เช่น
  - 3.1 ห้ามปรามหรือดักเตือนนักเรียนหรือลงโทษนักเรียนที่มีวินัยก้าวร้าวไม่ให้ความเดือดร้อนให้แก่เพื่อนและคนอื่นๆ
  - 3.2 ดูแลด้านอาหารการกิน น้ำดื่ม น้ำใช้ สำหรับนักเรียน ให้ถูกสุขอนามัยอยู่เสมอ
  - 3.3 ดูแลรักษาพยาบาลนักเรียน เมื่อยามป่วยหรือได้รับอุบัติเหตุ
  - 3.4 ช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลนเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม อาหารกลางวันหนังสือเรียน ฯลฯ
  - 3.5 จัดกิจกรรมนันทนาการให้นักเรียนได้พักผ่อนหย่อนใจ หรือเสริมสร้างสติปัญญาตามความเหมาะสม
  - 3.6 สอดส่องดูแลห้ามปราม ดักเตือนหรือลงโทษนักเรียนที่มีนิสัยลักขโมย ของเพื่อน
  - 3.7 ส่งเสริมประกาศเกียรติคุณนักเรียนที่ทำความดี
4. การประเมินผลความเจริญก้าวหน้าของศิษย์ เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของครูที่ต้องกระทำเป็นระยะๆ ตลอดเวลาที่มีการเรียนการสอน เพื่อให้ทราบพัฒนาการของนักเรียน
5. แนะนำการศึกษาและอาชีพแก่ศิษย์ นักเรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งด้านสติปัญญาความสามารถ และบุคลิกภาพ การแนะนำการศึกษาและอาชีพแก่นักเรียนครูจึงต้องทำให้เหมาะสมแก่นักเรียนแต่ละคน
6. จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเจริญงอกงามของศิษย์ ซึ่งมีกิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้ในวิชาการต่างๆ และ

กิจกรรมนอกหลักสูตรซึ่งเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมสนับสนุนความเจริญงอกงามของนักเรียนในหลายๆ ด้าน เช่น ลูกเสือ ยุวกาชาด กีฬา ฯลฯ

สุวัฒน์ มุทฺธเมธา (2531 : 13) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูในปัจจุบัน ดังนี้

1. พัฒนาทรัพยากรของสังคมเพื่อให้เจริญงอกงามเต็มที่ตามศักยภาพของแต่ละบุคคลจะได้รับ ภาระหน้าที่ในสังคมเหมาะสมกับความต้องการ ความสามารถ และความถนัดของแต่ละบุคคล
  2. ต้องรู้ เข้าใจ ด้านจิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาการเรียนรู้ของนักเรียน ตามวัยของนักเรียน ตลอดจนต้องรู้สภาพของสังคม เศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ สิ่งแวดล้อมของนักเรียน และใช้ให้เป็นประโยชน์การปฏิบัติงาน
  3. ปรับปรุงส่งเสริมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง การประกอบอาชีพ การสาธารณสุข การอนามัยแก่นักเรียนและชุมชน พร้อมทั้งถ่ายทอดวัฒนธรรม อนุรักษ์ส่งเสริมวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ และของท้องถิ่น
  4. ให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักเรียนและชุมชนในเรื่องการใช้ประโยชน์ การอนุรักษ์ส่งเสริมสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติของมนุษย์
- Rajwaj** โครงการต่างๆ ในการให้การศึกษาเพื่อให้พัฒนาไปอย่างดีที่สุด สอดคล้องสัมพันธ์กับความเจริญก้าวหน้าของสังคม ให้เด็กสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมที่ตนอยู่และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุขเหมาะสมกับอัตภาพ
6. ศึกษาสาเหตุ วินิจฉัยสาเหตุของความบกพร่องผิดปกติต่างๆของนักเรียน พร้อมทั้งหาทางแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆเหล่านั้น
  7. กำหนดจุดประสงค์ ดำเนินการให้เป็นไปตามจุดประสงค์ เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่เหมาะสมสอดคล้องกับหลักสูตรและความต้องการของชุมชน พร้อมทั้งพัฒนาศักยภาพด้านต่างๆ ของนักเรียน ให้เจริญก้าวหน้าไปอย่างดีที่สุด ครูต้องยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล
  8. ให้ความร่วมมือ ประสานงานกับนักเรียนเพื่อร่วมงานผู้บริหาร ผู้ปกครอง นักเรียน ช่างราชการ เจ้าหน้าที่ต่างๆ ตลอดจนประชาชนทั่วไป ในการพัฒนาเด็กชุมชน
  9. เป็นผู้จัดการ ครูต้องเป็นผู้จัดการที่ดี สามารถนำแหล่งทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของชุมชนมาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอน
  10. อำนวยความสะดวก ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มรู้จักบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของแต่ละบุคคลในกลุ่ม

11. ให้ข้อเสนอแนะ ให้การแนะนำปรึกษาแก่นักเรียน ในการพิจารณาเลือก กิจกรรม ประสบการณ์ที่เหมาะสมแก่นักเรียน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักวิถีและแนวทาง ในการแก้ปัญหาต่างๆ

12. ประเมินผลการเรียนการสอน นำผลประเมินมาปรับปรุงแก้ไขงาน ของตน รวมทั้งเปิดโอกาสให้นักเรียน รู้จักประเมินผลงานและการกระทำของตนเอง ให้นักเรียนรู้จักการนำผลการประเมินมาแก้ไขปรับปรุงตนเอง

13. เป็นหลักวิชาการ มีความรู้ก้าวหน้า ทันความเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพ ของตน สามารถนำความรู้จากวิชาชีพครุมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงใช้ ให้เกิดประโยชน์ อย่างเหมาะสมกับสภาพของชุมชนนั้น ๆ ที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตให้ดีขึ้น

14. เป็นผู้แสดงการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ และเทคโนโลยีต่างๆ ที่เหมาะสม กับสภาพของชุมชนในการเรียนการสอน ส่งเสริมให้นักเรียนใช้สิ่งต่างๆ เหล่านั้นตามสมควร โดยครูช่วยเหลือแนะนำ ระวังมิให้เกิดการเสียหายและอันตราย

15. ให้ความรัก ความเมตตาปราณี และความยุติธรรมแก่นักเรียนทุกๆ คน อย่างเท่าเทียมกัน ความไม่ยุติธรรม ความลำเอียงใด ที่ครูแสดงให้ปรากฏแก่เด็กย่อมสร้าง สิ่งนั้นในตัวเด็กด้วย

Kajabhat Mahasarakham University

ลัดดา เสนาวงศ์ (2532 : 46) ได้กล่าวถึงลักษณะและบทบาทของครูที่พึง ประสงค์จากแนวทางปฏิรูปการฝึกหัดครูไทย พ.ศ. 25254 ได้กำหนด ดังนี้

1. บทบาททั่วไป

1.1 รักการอ่าน รักการศึกษาค้นคว้า ปรับปรุงตนเองให้ทันสมัยอยู่เสมอ มีความมั่นใจและศรัทธาในอาชีพครู

1.2 มีความคิดเห็นเป็นของตนเอง กล้าแสดงออกเพื่อเผยแพร่ ความคิดเห็นหรือความรู้ใหม่ๆต่อสาธารณะ หรือพัฒนาวิชาชีพของตนโดยบริสุทธิ์ใจ

1.3 ประพฤติและปฏิบัติตนอยู่ในกรอบศีลธรรมจรรยา อันเป็น บรรทัดฐานที่ยอมรับกันทั่วไปในชุมชน

1.4 ประกอบอาชีพ เพื่อหารายได้เลี้ยงชีพพอสมควรแก่อัตภาพ มานะบากบั่น มัธยัสถ์ อุดม ไม่เห็นแก่ความเจริญทางวัตถุว่าคุณธรรมและจริยธรรม

2. บทบาทต่อนักเรียน

2.1 เปลี่ยนแปลงบทบาทจากผู้บอก ผู้แสดงนำในทุกกรณีในการเรียนการสอน มาเป็นผู้กระตุ้นเกิดความรู้สึกเริ่ม สนับสนุนให้แก่เด็กเรียนมีบทบาทที่สำคัญในกระบวนการเรียนเป็นผู้ช่วยแนะนำให้นักเรียนมีหลัก รู้จักวิธีที่จะศึกษาค้นคว้า และเลือกทางของตนเอง ได้โดยไม่มีการบังคับให้เชื่อตามครู เปิดโอกาสให้นักเรียน ได้ใช้ความคิดอิสระอย่างมีเหตุผล

2.2 ฝึกนักเรียนให้มีความสามารถในการทำงานรวมกลุ่ม รู้จักวิพากษ์วิจารณ์ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความอดทนอดกลั้น มีวินัยในตนเอง สำนึกในสิทธิของตนเองและผู้อื่น เคารพกฎของสังคมในการอยู่ร่วมกัน รู้จักใช้สิทธิและพิพาทสิทธิ รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม รู้แพ้รู้ชนะ เคารพเสียงส่วนมาก รับฟังเสียงส่วนน้อย

2.3 สนใจศึกษาธรรมชาติและความแตกต่างในตัวของแต่ละคน เพื่อนำมาเป็นข้อสังเกตพิจารณาในการปฏิบัติตัวต่อศิษย์ ให้ความรัก ความสนใจ และความเอาใจใส่อย่างเท่าเทียมกัน เพื่อให้ได้รับความสนิทสนมและความไว้วางใจจากศิษย์ เป็นการขจัดช่องว่างระหว่างครูกับลูกศิษย์อย่างได้ผล

2.4 พยายามค้นหาความสนใจ ความสามารถ และความถนัดของนักเรียนแต่ละคน เพื่อหาทางส่งเสริมแนะนำการเลือกวิชาและอาชีพแก่นักเรียนให้เหมาะสม

2.5 ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นคนฝึกฝืนในคุณธรรม จริยธรรม โดยไม่หลงใหลในวัตถุ และเห็นคุณค่าของการรักษาเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของชาติ

3. บทบาทต่อสังคม

3.1 มีความรู้ ความสามารถ สนใจในการเกษตรพอที่จะเข้าใจและสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเกษตรในท้องถิ่นเป็นอย่างดี โดยคำนึงว่า สังคมไทยส่วนใหญ่เป็นสังคมเกษตรกรรม

3.2 ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตยแก่ชุมชน โดยประพฤติตนเป็นแบบอย่าง และชักนำผู้อื่นให้ปฏิบัติตามโอกาสอันเหมาะสม

3.3 รักษาความยุติธรรม และกล้าหาญที่จะต่อสู้ เพื่อความเป็นธรรมของสังคมด้วยปัญญาและสติ ตามกระบวนการที่ถูกต้องเหมาะสมตามครรลองขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และตามสิทธิแห่งกฎหมาย

จากการค้นคว้าวิจัยเรื่อง “ขอบเขตหน้าที่และเกณฑ์มาตรฐานสำหรับการสอนระดับประถมศึกษา” (อำไพ สุจริตกุล และคณะ. 2533 : 23) สรุปได้ว่าครูที่มีความรู้คู่คุณธรรมควรมีบทบาทและปฏิบัติหน้าที่ให้ครบถ้วนดังนี้

1. สั่งสอน ฝึกฝน อบรม บ่มนิสัยศิษย์ เพื่อพัฒนาคนให้มีสติปัญญา มีเหตุผล มีความเจริญงอกงามทั้งทางด้าน ร่างกาย จิตใจและคุณธรรม มีความสามารถและมีทักษะในการประกอบอาชีพสุจริต คิดเป็น ทำเป็นแก้ปัญหาได้ และที่สำคัญคือ พัฒนาศิษย์จนเป็นผู้ที่มีความรู้คู่คุณธรรม

2. ศึกษา ค้นคว้า วิจัยให้ทันสมัยอยู่เสมอ ครูต้องเป็นผู้ผลิตงานวิจัยและใช้ผลงานวิจัยของตนเองและของผู้อื่นด้วย

3. แนะนำ กำกับ ติดตามผลการสอน นิเทศงาน และบริหารเป็นความก้าวหน้าของครูมิใช่เพียงแต่การสอนเก่งเท่านั้น ครูต้องทำงานร่วมกันในสถาบัน ย่อมมีกฎเกณฑ์ในความก้าวหน้าทั้งด้านอายุการทำงาน ความสามารถในการสอน การให้บริการและบริหารงานต่างๆ ครูอาจารย์ที่มีคุณวุฒิและประสบการณ์มาก ย่อมจะทำหน้าที่ในการให้คำแนะนำ กำกับ ดูแล ตลอดจนช่วยเหลือและติดตามผลงานของบุคลากรในสถาบัน ให้คำแนะนำ กำกับ ดูแล ตลอดจนช่วยเหลือและติดตามผลงานของบุคลากรในสถาบัน ของตนตามลำดับอาวุโสได้เป็นอย่างดี

4. ประยุกต์ใช้ทรัพยากร ดิน และสังคมให้เป็นประโยชน์ได้ทุกเมื่อ ครูอาจารย์มีหน้าที่และบทบาทในการระดมทรัพยากร และรู้จักใช้ทรัพยากร สังคม ให้เป็นประโยชน์แก่การเรียนการสอน ตลอดจนการฝึกอบรมศิษย์ ในกรณีนี้ ย่อมหมายถึงทรัพยากรมนุษย์ วัสดุ อุปกรณ์และทุนทรัพย์ เพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ โรงเรียน สถาบันและสังคม

5. เป็นผู้สร้างและมีมนุษยสัมพันธ์ ครู อาจารย์ในสถานการณปัจจุบัน ต้องเป็นผู้ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม หรือ ชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน

6. เป็นนักพัฒนาสังคมและบุคคล ในสภาพทั่วไปของเมืองไทยยังมีเขตแดนหรือพื้นที่ขาดความเจริญซึ่งมี เด็กด้อยโอกาสอยู่มาก ครู อาจารย์ควรมีบทบาทหรือทำหน้าที่ที่ขาดความเจริญซึ่งมี เด็กด้อยโอกาสอยู่มาก ครู อาจารย์ควรมีบทบาทหรือทำหน้าที่พิทักษ์สิทธิผลประโยชน์หรือโอกาสเพื่อความ เป็นธรรมของสังคม

พอสรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของครู คือ เป็นผู้สร้างจิตวิญญาณของคน เป็นแม่แบบที่ดี เป็นเบ้าหล่อหลอมจิตใจคนให้เป็นผู้ที่มีความคิด ให้มีจิตสำนึกที่ดี

มีคุณธรรม จริยธรรม กระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม ภายใต้รากฐานที่ถูกต้องโดยยึดระเบียบ กฎหมาย ซึ่งต้องอาศัยความตั้งใจ พากเพียร พยายาม ทุ่มเท เสียสละ เอาใจใส่ ต่อการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นภารกิจที่กระทำให้เสร็จสิ้นสมบูรณ์ โดยมีได้ละทิ้งหรือทอดทิ้ง ดังนั้นหน้าที่ ภารกิจครูจึงส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยแท้จริง

2 บทบาทหน้าที่ของชุมชน

2.1 การมีส่วนร่วมของชุมชน

การจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษาได้เปิดโอกาสให้ประชาชนหรือชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อสนองตอบความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น เป็น จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างเต็มศักยภาพ และสนองตอบ รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่กำหนดให้การจัดการศึกษา อบรมของรัฐต้องคำนึง การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ประกอบกับพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาพัฒนาสาระ และกระบวนการเรียนรู้ให้เป็น ไปอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการกระตุ้นส่งเสริมให้ประชาชน มีความพร้อมและสนใจร่วมจัดการศึกษาเป็นเรื่องจำเป็นที่ทุกฝ่ายต้องคิดหายุทธศาสตร์ใน การดำเนินการ

สมยศ นาวิการ (2525 : 1) ให้ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการให้บุคลากรมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจ เน้นการมีส่วนร่วม เกี่ยวข้องอย่างแท้จริงของบุคคล ที่ใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญในการแก้ปัญหาของการบริหารอยู่บนพื้นฐานของแนวคิดการกระจายอำนาจ

จรัส บุญเชื้อ (2537 : 12) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนทุกคนในท้องถิ่นได้เข้ามามีบทบาทในกระบวนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับตนเองและท้องถิ่น ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนได้รับการพัฒนาขีดความสามารถของตนเอง ให้สามารถที่จะดำเนินการได้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของตนเอง

อรรณพ พงษ์วาท (2530 : 98) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ เริ่มตั้งแต่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนจนถึงการลงมือปฏิบัติตาม แผนและการประเมิน ซึ่งจะต้องมีการปรึกษาหารือร่วมกัน เพื่อระบุปัญหาและจัดลำดับ ความสำคัญของปัญหาตลอดจนวิธีปฏิบัติที่เห็นว่าเป็นไปได้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (ม.ป.ป. : 23) ได้รายงานว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรท้องถิ่นในการพัฒนาที่โรงเรียนต้องดำเนินการมี ดังนี้

1. สำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหา โดยการจัดประชุมครู ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฯลฯ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนา
2. การรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูล จัดการประชุมสัมมนา ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และขอความร่วมมือสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน
3. การจัดทำแผนและโครงการ นำข้อมูลจากการศึกษาสำรวจมารวบรวมเป็นระบบ แล้วดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ จัดทำแผน โครงการเพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหาของชุมชน
4. วิธีดำเนินการ การกำหนดระยะเวลา วิธีการปฏิบัติให้เกิดการพัฒนาและแก้ไขปัญหที่ชุมชนประสบโดยการให้ชุมชนและองค์กรท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหของชุมชนและโรงเรียน
5. การติดตามประเมินผล การดำเนินงานตามขั้นตอนนี้ควรมีการปฏิบัติอย่างเป็นระบบ ถูกต้องสม่ำเสมอ มีการสร้างแบบประเมิน ติดตาม นิเทศผลการดำเนินงาน เพื่อเป็นข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงพัฒนา

พอสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาคือ การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม หรือกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ทั้งทางตรงและทางอ้อม ในลักษณะการร่วมเป็นสมาชิก ร่วมการประชุม ร่วมช่วยเหลือด้วยการบริจาคเงิน หรือวัสดุอุปกรณ์และร่วมสละแรงงาน หรือช่วยกันในกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นทางเลือกที่มีคุณภาพของการพัฒนามีพื้นฐานสำคัญคือ กลไกการพัฒนาจากรัฐสู่ประชาชน โดยประชาชนมีบทบาทในการพัฒนา เป้าหมายการพัฒนาคือการพัฒนาขีดความสามารถเพื่อพึ่งตนเอง กระบวนการพัฒนายึดหลักจากล่างสู่บนมากกว่าบนสู่ล่าง

2.2 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือการบริหาร โดยองค์คณะบุคคล เป็นหลักการบริหารที่ยึดถือหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน การบริหารงานจะมีประสิทธิภาพนั้นต้องอาศัยให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหาร

คำว่า “ คณะกรรมการ ” วีระ เจริญพร (2532 : 16) ให้ความหมายว่า กลุ่มบุคคลมากกว่าสองคนขึ้นไปได้รับการคัดเลือกอย่างดีก่อนที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้มีอำนาจตามที่ได้กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสมาชิกทุกคนได้ช่วยเหลือกัน และปรับปรุงวิธีการทำงานให้ดีขึ้นอยู่เสมอ ธีรวิทย์ ประทุมพรรัตน์ (2529 : 3) ที่กล่าวว่า การตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพถ้าผู้เกี่ยวข้องได้ร่วมมือกันตัดสินใจหลายๆคนเป็นทีมดีกว่าให้หัวหน้าองค์กรตัดสินใจเพียงลำพังคนเดียว ทั้งนี้เพราะการเปิดโอกาสให้หลายคนมีส่วนร่วมให้ข้อเท็จจริงจะได้ข้อมูลมากขึ้น ช่วยให้การตัดสินใจดีขึ้น ธงชัย สันติวงษ์ (2539 : 320) เสนอแนะว่า คณะกรรมการ หมายถึง กลุ่มของคนที่เกี่ยวข้องกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อพิจารณาปัญหาต่างๆ ภายในองค์กร กลุ่มของคณะกรรมการนี้อาจจะรวมกันขึ้นในลักษณะอย่างไม่เป็นทางการก็ได้ แต่ในทางปฏิบัติแล้ว คณะกรรมการที่ตั้งขึ้นมักจะมีภารกิจอย่างเป็นทางการเพื่อรวมเอาคนจากฝ่ายต่างๆมาช่วยกันพิจารณาและแก้ไขปัญหาทั่วไปในองค์กร

เชิดศักดิ์ ชูตรี (2524 : 21) กล่าวไว้ว่า ในการทำงานระบบคณะกรรมการหรือกลุ่มที่จะช่วยให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพสูงขึ้น สมาชิกในกลุ่มควรมีลักษณะดังนี้

1. ทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของงานอย่างชัดเจน
2. สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วมในการวางแผนงานของกลุ่ม
3. การทำงานของกลุ่มต้องยึดหลักประชาธิปไตย สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น
4. สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและมีความสามัคคี
5. มีการปรับปรุงวิธีการทำงานให้ดีขึ้นอยู่เสมอ ในการปรับปรุงงานนั้นจะต้องมาจากความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม
6. ประธานกลุ่มใช้แบบผู้นำที่เหมาะสมและมีความจริงใจต่อกลุ่ม
7. สร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยให้สมาชิกกล้าแสดงความคิดเห็นริเริ่มสร้างสรรค์และกระตือรือร้นที่จะทำงานอย่างเต็มความสามารถ
8. สมาชิกต้องถือประโยชน์ของกลุ่มเป็นสำคัญกว่าประโยชน์ส่วนตัว

สนอง เกรือมาก และวิไลฐ วงศ์จิตรราทร (2529 : 29, อ้างอิงมาจาก (เกษม ศิริสัมพันธ์. ม.ป.ป.) ได้ให้ความเห็นว่า การบริหารการประถมศึกษาศึกษานั้นไม่มีแบบใดที่ดีกว่าคณะกรรมการ การบริหารงานในรูปแบบของคณะกรรมการไม่สะดวก ไม่คล่องตัว และไม่เด็ดขาด แต่ในสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาการศึกษาของไทย ถึงจุดนี้แล้วคงจะไม่มี

รูปแบบใดเหมาะสมกว่าการบริหารในรูปของคณะกรรมการ โดยมี เหตุผลสนับสนุน สาม ประการ คือ ประการแรก ในสถานการณ์ปัจจุบันนี้ต้องยอมรับว่า เป็นเรื่องที่เปิดโอกาสให้ บุคคลทุกฝ่ายมีส่วนร่วมรับผิดชอบการบริหารการศึกษาทุกระดับชั้น ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ประชาชนในท้องถิ่นต้องรับรู้และเข้ามามีส่วนร่วมในการรับภาระ ประการที่สอง การศึกษา เป็นการลงทุนมหาศาลเมื่อลงทุนไปแล้วต้องจัดอย่างมีประสิทธิภาพ คุ่มค่า ในการควบคุมคุณภาพต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย และประการที่สาม การมีส่วนร่วมและการบริหารใน รูปคณะกรรมการนั้น ได้ก่อให้เกิดความรู้เกี่ยวกับบทบาทของผู้แทนครูเข้ามาร่วมรับผิดชอบ ซึ่งมีหน้าที่ให้ความเห็น ให้ความรู้จากประสบการณ์เพื่อประโยชน์ ต่อการประถมศึกษา

พอสรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือโดยองค์คณะบุคคล จะบังเกิดผลดีได้นั้นสิ่งที่สำคัญที่สุด ได้แก่ สมาชิกทุกคนใน คณะกรรมการต้องมีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ร่วมมือร่วมใจกันทำงานอย่างเต็มที่ เคารพนับถือและมีความจริงใจต่อกัน ในการบริหารงานจะต้องตั้งอยู่บนรากฐานแห่งความเป็น ประชาธิปไตย ถูกต้อง และยุติธรรม ตลอดจนยึดประโยชน์ส่วนร่วมเป็นสำคัญ ในทาง ตรงกันข้ามหากสมาชิกดังกล่าว ขาดความรู้ ความสามารถในบทบาทหน้าที่ ขาดความจริงใจ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้อง มากกว่าส่วนรวมแล้ว การทำงานในรูปคณะกรรมการ หรือโดยองค์คณะบุคคลก็จะประสบความล้มเหลวได้

ความเป็นมาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะกรรมการสถานศึกษา จัดเป็นคณะกรรมการที่มีความสำคัญในฐานะที่เป็น องค์กรอย่างเป็นทางการที่แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน และสถานศึกษา ในการจัดการศึกษาของชุมชนในอดีต การจัดการศึกษาของประเทศไทย ก่อนที่จะเริ่มมีการ จัดการศึกษาอย่างเป็นทางการ ศูนย์กลางของการจัดการศึกษาจะอยู่ในชุมชน มีวัดและบ้านร่วม กัน จัดโดยไม่มีกฎเกณฑ์ที่เป็นระเบียบปฏิบัติว่าฝ่ายใดควรช่วยอย่างไร ด้านไหนแต่ก็เป็น การร่วมดำเนินการที่สอดคล้องกัน เป็นอันดับหนึ่งอันเดียวกันกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน ซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษา ได้กำเนิดขึ้น โดยใช้ชื่อครั้งแรกว่า กรรมการศึกษา เมื่อพระบาท สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2464 ซึ่งนับเป็น ก้าวแรกที่รัฐมอบภาระให้แก่ประชาชน ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการทางการศึกษา ประชาบาล บทบัญญัติที่เกี่ยวกับคณะกรรมการ โรงเรียน ก็ยังคงมีเช่นเดิม จนกระทั่งได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการประถมศึกษา พ.ศ. 2523 กระทรวงศึกษาธิการ จึงกำหนด ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถม

ศึกษา พ.ศ. 2525 ต่อมากระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายการปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ด้านการปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา จึงกำหนดระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้านคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2539 ขึ้น แต่การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อสถานศึกษายังไม่สามารถดำเนินการได้เต็มที่ ทั้งที่ระเบียบนี้ได้เอื้อต่อการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับการดำเนินการในสถานศึกษามากพอสมควร ประกอบกับมีประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยเน้นหลักการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน การกระจายอำนาจในการจัดการศึกษา ตลอดจนการพัฒนาองค์กรชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ และสามารถจัดการศึกษาในชุมชนได้ ทำให้กระทรวงศึกษาธิการ ประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ที่เน้นการมีส่วนร่วมของบุคคลในชุมชนหลายฝ่ายให้เข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษาในการจัดการศึกษาของชุมชน

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 1) ได้กำหนดแนวปฏิบัติในการบริหาร และการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ประกอบกับมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2534 กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งวางระเบียบนี้ว่า “ ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ” ให้ยกเลิกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการ โรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2539 ให้ใช้ระเบียบนี้แทน โดยให้มีคณะกรรมการอย่างน้อยสถานศึกษาละเจ็ดคน แต่ไม่เกินสิบห้าคน ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการ ให้คณะกรรมการกำหนดจำนวนและสัดส่วนของคณะกรรมการ เพื่อให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการ โดยคำนึงถึงจำนวนและสัดส่วนของคณะกรรมการที่เป็นสตรีไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของคณะกรรมการทั้งหมด

การให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการ ให้สถานศึกษาประกาศรับสมัครผู้แทนแต่ละองค์ประกอบ โดยให้ผู้สมัครรับการคัดเลือกกันเองให้เหลือเท่ากับจำนวนที่กำหนดไว้ตามจำนวนและสัดส่วนของคณะกรรมการ ให้ผู้บริหารสถานศึกษานำรายชื่อเสนอผู้มีอำนาจเหนือ

ขึ้นไปหนึ่งระดับเป็นผู้ลงนามในการแต่งตั้ง โดยที่ผู้ได้รับการแต่งตั้งต้องมีคุณสมบัติทั่วไป ดังนี้

1. เป็นผู้สนใจในการพัฒนาการศึกษา
2. เป็นผู้ที่มีความประพฤติดี
3. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย
4. ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิด

ที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวาระอยู่ในตำแหน่ง คราวละสี่ปี นับตั้งแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง คณะกรรมการซึ่งได้มาตามระเบียบนี้วาระแรก เมื่อครบกำหนดสองปี ให้จับสลากออกกึ่งหนึ่ง ในกรณีที่เป็นการเพิ่มเป็นหนึ่งคน เว้นแต่กรรมการและเลขานุการ ให้สถานศึกษาดำเนินการสรรหากรรมการที่พ้นจากตำแหน่งตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด การสรรหากรรมการใหม่ แทนกรรมการที่พ้นจากตำแหน่งให้ดำเนินการภายในสี่สิบห้าวันนับจากวันครบวาระหรือครบกำหนดแล้วแต่กรณี ในกรณีที่กรรมการที่พ้นตำแหน่งตามวาระแต่ยังมีได้แต่งตั้งกรรมการใหม่ กรรมการที่พ้นวาระ อาจได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการได้อีก คณะกรรมการสถานศึกษาจะพ้นจากตำแหน่งเมื่อ ออกตามวาระ ดาย ลาออก ขาดคุณสมบัติทั่วไป เป็นบุคคลล้มละลาย เป็นบุคคลไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความรับผิดชอบที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ พ้นจากตำแหน่งในสถานศึกษา สำหรับกรรมการที่เป็นผู้แทนครู และผู้บริหารสถานศึกษา พ้นจากสถานการเป็นผู้ปกครองนักเรียนของสถานศึกษานั้น พ้นจากสถานภาพการเป็นผู้แทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และคณะกรรมการจำนวนไม่น้อยกว่าสองคนสามารถมีมติให้ออก ยกเว้นตำแหน่งกรรมการและเลขานุการ ในกรณีที่กรรมการองค์ประกอบใดว่างลงก่อนครบวาระเกินกว่าเก้าสิบวัน ให้สถานศึกษาดำเนินการประกาศรับสมัคร เพื่อให้ได้ซึ่งกรรมการในองค์ประกอบนั้น ภายในสามสิบวันนับตั้งแต่วันที่ว่างลง และให้อยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการที่ตนแทน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 8)

จากระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 สรุปได้ว่า สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องยึดถือระเบียบกระทรวงศึกษาธิการที่วางไว้ภายใต้ระเบียบนี้ เป็นแนวปฏิบัติในการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ตลอดจน

ให้คณะกรรมการสถานศึกษาได้ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาท และมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของชุมชน เมื่อมีการปฏิรูปการศึกษาอย่างเต็มรูปแบบในปี พ.ศ. 2545

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือบุคคลที่มีความตั้งใจ เสียสละ และอุทิศตนเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาการศึกษาของชุมชน และท้องถิ่น ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 เป็นผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้บังคับบัญชาเหนือสถานศึกษาขึ้นไปหนึ่งระดับ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2543. : 12) ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 40 ที่กำหนดให้ทำหน้าที่กำกับ และส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษาดังนี้

1. การกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2543. : 13) ได้อธิบายถึงแนวทางในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาในการกำหนดนโยบาย แผนแม่บท และแผนพัฒนาสถานศึกษาไว้ คือ คณะกรรมการต้องศึกษา หาคำความรู้ และทำความเข้าใจในเรื่อง การวางแผน และการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา จากเอกสาร และแหล่งความรู้ต่างๆ แต่งตั้งคณะกรรมการในการจัดทำร่างนโยบาย และแผนพัฒนาการศึกษา ตลอดจนพิจารณากำหนดนโยบาย และแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งตรงกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543. : 18) ได้ให้แนวปฏิบัติไว้ว่า สถานศึกษาระดับ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องมีการจัดทำธรรมนูญสถานศึกษา หรือแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งเป็นข้อตกลงร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน และหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อใช้เป็นแม่บท สำหรับกำหนดทิศทางในการพัฒนาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายภายในระยะเวลาที่กำหนด

พอสรุปได้ว่า การกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษาเป็นบทบาทและหน้าที่ที่สถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษา จะต้องร่วมกันจัดทำ และปรับปรุงเพื่อจะนำไปสู่การพัฒนาให้สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความเจริญก้าวหน้าและโดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะกรรมการสถานศึกษาต้องศึกษา ทำความเข้าใจ ตลอดที่ส่วนร่วมกำหนดนโยบาย แผนแม่บท และแผนพัฒนาสถานศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้แผนนั้นมีความเหมาะสมที่จะนำไปสู่ระดับการปฏิบัติที่ดีขึ้นนั่นเอง

2. การให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา

แผนปฏิบัติการประจำปี เป็นแผนที่จัดทำขึ้นเพื่อกำหนดสิ่งที่จะกระทำ หรือปฏิบัติจริงในรอบหนึ่งปี โดยโครงการที่กำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์ แผนงานประจำ และแผนงานที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัด หรือหน่วยงานอื่นมาจัดทำรายละเอียด และจัดสรรงบประมาณ แผนปฏิบัติการประจำปี จึงเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญยิ่งต่อการบริหารและ การจัดการศึกษาของสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2543. : 14) ได้กำหนดบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาในการให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาไว้ว่า ศึกษานโยบาย แผนพัฒนา การศึกษาของสถานศึกษา พิจารณาเห็นชอบแต่งตั้ง คณะอนุกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติการ ประจำปีตลอดจนให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา รวมทั้งให้การสนับสนุนการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการประจำปีและกำกับ ติดตามการดำเนินการ ตามแผนของ สถานศึกษา

พอสรุปได้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษาต้องมีบทบาทที่สำคัญต่อการพิจารณา ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา ซึ่งจะช่วยให้แผนปฏิบัติการประจำปี ที่จัดทำขึ้น มีคุณภาพได้รับการยอมรับและส่งผลต่อการนำไปปฏิบัติจริง ทั้งนี้เพื่อให้การ ดำเนินการต่างๆของสถานศึกษา เป็นไปตามวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และนโยบายต่างๆ อันจะนำไปสู่การพัฒนาเยาวชน และการศึกษาของชาติให้มีความก้าวหน้าต่อไป

3. การให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการ

ต้องการของท้องถิ่นการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความ ต้องการของท้องถิ่น หมายถึง การนำหลักสูตรไปปรับขยาย หรือเพิ่มเติมเนื้อหาสาระให้ เหมาะสมกับความต้องการของท้องถิ่น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2536 : 15) ได้กำหนด บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการให้ความเห็นชอบการจัดทำสาระ หลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นไว้ว่า คณะกรรมการ สถานศึกษา ต้องศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการภูมิปัญญาท้องถิ่น และนำเสนอให้สถาน ศึกษาไว้ใช้ เป็น ข้อมูลประกอบการจัดทำสาระหลักสูตร เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบสาระ หลักสูตรที่สถานศึกษาได้จัดทำ มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษา ได้สามารถดำเนินการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พอสรุปได้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษา จำเป็นที่ต้องรับรู้บทบาทของตนเอง และรอบรู้เรื่องของการจัดการศึกษาพอสมควร โดยเฉพาะการให้ความเห็นชอบในการจัดทำ สาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นของสถานศึกษา ซึ่งเป็นบทบาทที่สำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของสถานศึกษา เพื่อตอบสนองนโยบาย การปฏิรูปการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 อย่างเต็มรูปแบบ

4. การกำกับ ติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา การดำเนินงานตามแผน เป็นขั้นตอนที่สำคัญมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องจาก ขั้นตอนของการวางแผน เป็นภารกิจของสถานศึกษาในการดำเนินการตามแผนหรือนำแผนไปปฏิบัติให้เห็นเป็นรูปธรรม อันจะส่งผลให้การดำเนินงานของสถานศึกษาบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 16) ได้กำหนดบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาในการกำกับ ติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษาไว้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษา ต้องศึกษาแนวทางการดำเนินงานและปฏิทินการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา รับทราบรายงานผลการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา รวมทั้งให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ตลอดจนติดตาม ดูแล ช่วยเหลือแก้ไขปัญหาและส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ

พอสรุปได้ว่า การดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษา เมื่อสถานศึกษาดำเนินการไปแล้วผล การดำเนินงานเป็นอย่างไร ประสบปัญหา อุปสรรคหรือไม่นั้น เป็นสิ่งสำคัญที่คณะกรรมการสถานศึกษาจะต้องรับรู้ เพื่อจะได้เข้ามาช่วยสนับสนุน หรือแก้ปัญหาให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษา เป็นไปอย่างมีคุณภาพ

5. การส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ

สถานศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานจัดการศึกษาเพื่อให้เด็กอายุในเกณฑ์ภาคบังคับในเขตบริการทุกคนได้เข้ารับการศึกษามีคุณภาพได้มาตรฐาน และส่งเสริมสนับสนุนให้การศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2538 : 62) กำหนดให้ผู้บริหารสถานศึกษา จัดทำเขตบริการ จัดทำสำมะโนนักเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมให้เด็กในวัยเรียนเข้าเรียนหลายวิธี สถานศึกษาและชุมชนร่วมกันรณรงค์ให้เด็กเข้าเรียนอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง

พอสรุปได้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษา เป็นบุคคลที่อยู่ในท้องถิ่นมี ความใกล้ชิดกับผู้ปกครองของนักเรียน รู้สภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นเป็นอย่างดี สามารถมีส่วนร่วมกับการศึกษาในการกำหนดแนวทางที่จะทำให้เด็กทุกคนในเขตบริการ ได้รับ การศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงมีคุณภาพและได้มาตรฐาน

6. การส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาสและ เด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2543 : 18) ได้กำหนด บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาในการส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาสและเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ไว้ว่า ควรศึกษาข้อมูลเด็กที่มีความพิการ เด็กด้อยโอกาสและเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน ท้องถิ่น เพื่อเสนอข้อมูลให้กับสถานศึกษา สนับสนุนสิ่งต่างๆที่เป็นสื่อ เครื่องมือ อุปกรณ์การเรียน และ สิ่งอำนวยความสะดวกให้กับสถานศึกษา เพื่อช่วยเหลือเด็กที่มีความพิการในลักษณะ ต่างๆ สนับสนุน ส่งเสริมเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2543 : 48) ได้สรุปไว้ว่า การที่สถานศึกษาจะจัดการศึกษาได้ดีเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ คือ ผู้เกี่ยวข้อง ทั้งผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา พ่อแม่ ผู้ปกครอง บุคลากรในชุมชน มีความรู้ ความเข้าใจและตระหนักในสิทธิที่เด็กจะพึงได้รับ และเด็กเป็นผู้ที่ควรได้รับการเอาใจใส่ดูแล ให้มีชีวิตอยู่รอดปลอดภัย 4 ด้าน คือ

1. สิทธิในการมีชีวิตรอด
2. สิทธิในการได้รับพัฒนา
3. สิทธิในการได้รับปกป้องคุ้มครอง
4. สิทธิในการมีส่วนร่วม

พอสรุปได้ว่า สถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาควรมีส่วนร่วมใน การส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็กให้สิทธิ และความเสมอภาคในการที่เด็กทุกคนจะได้รับ การศึกษา ไม่ว่าจะเป็นเด็กที่มีความพิการ เด็กด้อยโอกาสและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยที่เด็กทุกคนจะต้องได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

7. การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2543 : 19) ได้กำหนดบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาไว้ว่า ควรเสนอแนะแนวทางในการบริหารและการจัดการในด้านวิชาการ ด้านงบประมาณด้านบุคลากรและด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา โดยร่วมเป็นคณะกรรมการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของสถานศึกษา เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

พอสรุปได้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษา ควรมีบทบาทในการมีส่วนร่วมบริหารสถานศึกษา เสนอแนะแนวทางในการบริหารและการจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากรและด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา โดยร่วมเป็นคณะกรรมการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของสถานศึกษา เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

8. การส่งเสริมให้มีกิจกรรมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

การปฏิบัติภารกิจต่างๆ ของผู้บริหารสถานศึกษาต้องอาศัย ความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ และทักษะในทุกๆด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานวิชาการ ซึ่งเป็นงานหลักของสถานศึกษาผู้บริหารเป็นต้องระดมสรรพกำลัง และทรัพยากรเพื่อการศึกษามาใช้ประโยชน์ สูงสุดกับสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2543 : 20) ได้กำหนดบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษา ไว้ว่า ควรมีส่วนร่วมกำหนดแนวทางในการระดมทรัพยากรต่างๆทั้งภายนอกและภายใน ท้องถิ่น เพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมการใช้วิทยากรภายนอกและภูมิปัญญา ท้องถิ่น เช่น ด้านวิชาชีพในท้องถิ่น มาให้ความรู้เกี่ยวกับนักเรียน โดยจัดหาและเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นวิทยากรภายนอก สนับสนุนการจัดกิจกรรม เพื่อสืบสานจารีต ประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรมของท้องถิ่น และของชาติ โดยร่วมเป็นคณะกรรมการดำเนินการ

พอสรุปได้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษาเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับของบุคคลในท้องถิ่นเป็นผู้ที่สามารถช่วยระดมทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งภายในท้องถิ่นและภายนอก ท้องถิ่นเข้ามาช่วยในการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี รวมทั้งสามารถที่จะเข้ามาช่วยในการพัฒนาการของนักเรียนได้ในหลาย ๆ ด้าน เพื่อส่งผลถึงคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

9. การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2543 : 21) ได้เสนอแนวทางในการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษา เกี่ยวกับการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนไว้อย่างกว้าง ๆ ว่า คณะกรรมการสถานศึกษาต้องประสานกับประชาชนและองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนให้เข้าร่วมกันพัฒนาปรับปรุงสถานศึกษา ให้มีความพร้อมที่จะเป็นแหล่งวิทยากรของชุมชน และเป็นแหล่งที่จะให้บริการชุมชน ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของสถานศึกษา ประสานสัมพันธ์กับชุมชน และองค์กรภายนอกให้เห็นความสำคัญของสถานศึกษา และใช้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยากรของชุมชนและเป็นแหล่งบริการชุมชน ส่งเสริม สนับสนุนให้การศึกษายกเข้าไปมีส่วนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนและท้องถิ่น เพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชน

พอสรุปได้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษา ควรมีบทบาทที่ส่งเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน หรือองค์กรท้องถิ่น โดยการเห็นชอบแผนการจัดกิจกรรมให้บริการชุมชน และแต่งตั้งอนุกรรมการประสานงาน ตลอดจนทราบผลการดำเนินงาน และให้ข้อเสนอแนะแก่สถานศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานต่าง ๆ ของสถานศึกษาเป็นไปตามนโยบายเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาของชาติต่อไป

10. การให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2539 : 46) ได้รายงาน ว่า คณะกรรมการสถานศึกษา มีบทบาทหน้าที่ที่ร่วมรับผิดชอบการดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อรับทราบความก้าวหน้าการดำเนินงานของ สถานศึกษาจะต้องรายงานผลการดำเนินงานให้คณะกรรมการสถานศึกษาได้รับทราบอย่างน้อยภาคเรียนละหนึ่งครั้ง ซึ่งสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษา ควรจะมีบทบาทและหน้าที่ที่สัมพันธ์กัน โดยสถานศึกษาจะต้องจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานและรายงานผลการดำเนินงานตามแผนงาน โครงการ ให้คณะกรรมการสถานศึกษาได้รับทราบส่วนบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา ต้องรับทราบความก้าวหน้าของการดำเนินตามแผนงาน โครงการ ของสถานศึกษา

พอสรุปได้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษา ต้องรับทราบและให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษาตามแผนงาน โครงการ และสถานศึกษาจะต้องรายงานผลการดำเนินงานในรูปแบบต่างๆ กัน เช่น การประชุม การประชาสัมพันธ์

ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างกัน ตลอดจนรับทราบข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงรายงานผลการดำเนินงานประจำปีให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ก่อนนำไปเผยแพร่ต่อสาธารณชน

11. การแต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะกรรมการเพื่อการดำเนินงาน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2539 : 49 – 50)

ได้รายงานถึงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาในด้านนี้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษา ต้องพิจารณาแต่งตั้งที่ปรึกษา และหรือคณะกรรมการดำเนินงานอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามที่สถานศึกษามอบหมายโดยสถานศึกษา ต้องดำเนินการสำรวจ และจัดทำทำเนียบบุคคลที่มีความสามารถ และบุคคลตัวอย่างด้านต่างๆ ที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต แล้วนำเสนอรายชื่อบุคคล ที่มีความสามารถ และบุคคลตัวอย่างด้านต่างๆ ต่อคณะกรรมการสถานศึกษา นอกจากคณะกรรมการสถานศึกษาแล้ว ยังมีผู้นำของชุมชนหรือประชาชนในท้องถิ่นอีกไม่น้อยยินดีที่จะเข้ามาช่วยเหลือในการพัฒนาสถานศึกษา ดังนั้นเพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลดังกล่าวได้เข้ามามีส่วนร่วม คณะกรรมการสถานศึกษา จึงมีบทบาทสำคัญที่จะสรรหาบุคคล เพื่อแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษาและหรือคณะกรรมการ เพื่อช่วยดำเนินงานในภารกิจของคณะกรรมการสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูง

Rajabhat Mahasarakham University

พอสรุปได้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษา ควรเปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชนหรือประชาชนในท้องถิ่นเข้ามาช่วยเหลือในการพัฒนาสถานศึกษา โดยพิจารณาแต่งตั้งที่ปรึกษา และหรือคณะกรรมการตามภารกิจของคณะกรรมการสถานศึกษาตามความจำเป็นและความเหมาะสม ตลอดจนส่งเสริม สนับสนุนให้ที่ปรึกษา และหรือคณะกรรมการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มศักยภาพในการช่วยเหลือกิจกรรมของสถานศึกษา

12. การปฏิบัติกรอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัด

การปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษา นอกจากภารกิจที่ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 กำหนดไว้ ยังมีหลายสิ่งหลายอย่าง ที่มีความจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือ ได้รับความสนับสนุนจากคณะกรรมการสถานศึกษา เช่น เรื่องนโยบาย หรือเรื่องเร่งด่วน ที่หน่วยงานต้นสังกัดได้แจ้งให้สถานศึกษาปฏิบัติ ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านั้น ถ้าได้รับความร่วมมือ และได้รับการสนับสนุนจากคณะกรรมการสถานศึกษา ก็จะให้งานในภารกิจของสถานศึกษาประสบความสำเร็จได้รวดเร็วขึ้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2543 : 24) ได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติกรอื่น

ที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษาที่คณะกรรมการสถานศึกษาปฏิบัติหน้าที่อยู่ไว้ว่า ควรรับทราบ ให้ความเห็น และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามภารกิจที่หน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษามอบหมาย ตลอดจนให้ความร่วมมือส่งเสริม สนับสนุน การดำเนินการในภารกิจที่สถานศึกษา จะต้องปฏิบัติตามควรที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัด

จากที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
 ในส่วนที่ได้กำหนดไว้ ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษา
 ขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 มีความสำคัญมากต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่ง
 คณะกรรมการสถานศึกษาที่ได้รับการแต่งตั้งตามระเบียบนี้ จำเป็นที่จะต้องรับรู้บทบาทของ
 ตนเอง และรอบรู้ในเรื่องการจัดการศึกษาและเรื่องอื่นๆ ที่นอกเหนือจากภารกิจที่ระเบียบ
 กำหนดไว้ เพื่อจะได้ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพต่อ
 การบริหารสถานศึกษาให้ก้าวหน้าในทุกๆ ด้าน

**หลักเกณฑ์การปรับปรุงการกำหนดตำแหน่งและแต่งตั้งข้าราชการครูสายงานบริหาร
 การศึกษาในสถานศึกษาหลักเกณฑ์คุณภาพ ลำกัดสำนักงานคณะกรรมการการ
 ประถมศึกษา แห่งชาติและกรมสามัญศึกษา**

เพื่อเป็นการช่วยผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความรู้ ความสามารถ ขยันและตั้งใจใน
 การบริหารสถานศึกษาได้มีโอกาสดำเนินงานที่ราชการมากยิ่งขึ้น รวมทั้งส่งเสริม
 การพัฒนาคุณภาพการบริหารสถานศึกษา ก.ค. จึงได้กำหนดหลักเกณฑ์การประเมินผู้บริหาร
 สถานศึกษาใหม่ เรียกว่า เกณฑ์คุณภาพ โดยกำหนดให้มีการกำหนดการประเมิน 3 ตอน คือ

1 ปริมาณงาน

1.1 จำนวนนักเรียน

ให้ระบุจำนวนนักเรียนและห้องเรียนย้อนหลัง 3 ปีการศึกษาติดต่อกันคือปีการศึกษา 2540, 2541 และ 2542 โดยใช้ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน ของแต่ละปีจากเอกสารป.03 และ รบ. 3 ต.หากมีโรงเรียนสาขาให้กรอกข้อมูลแยกกันตามแบบในข้อ 2

1.2 จำนวนบุคลากรของโรงเรียน

จำนวนตำแหน่งข้าราชการครูให้ระบุตำแหน่งข้าราชการครูตาม จ.18

ย้อนหลัง 3 ปีการศึกษาติดต่อกัน คือ ปีการศึกษา 2540, 2541 และ 2542 โดยใช้ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน (กรณีตำแหน่งว่างและมีข้าราชการครูไปช่วยราชการให้นำรวมด้วย และมีให้นำรวมข้าราชการครูที่มาช่วยราชการข้าราชการประจำประเภทอื่น ลูกจ้างประจำ และ ลูกจ้างชั่วคราว)

2 คุณภาพของงาน

ให้รายงานข้อมูลตามหัวข้อต่อไปนี้ โดยสังเขป พร้อมทั้งแนบเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องไปเพื่อประกอบการพิจารณาด้วย

คุณภาพการบริหารสถานศึกษา

1. การบริหารและการจัดการ

1.1 การจัดองค์กร และการบริหารงานของโรงเรียน

1.1.1 การจัดองค์กรการบริหารโรงเรียน

1.1.2 การจัดหน่วยงานตามโครงสร้างที่กำหนดไว้

1.1.3 การมอบหมายงานและผลของการดำเนินการ

1.2 ธรรมเนียมโรงเรียนหรือแผนยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการ

ของโรงเรียน

1.2.1 การจัดทำธรรมเนียมโรงเรียนหรือแผนยุทธศาสตร์ และ

แผนปฏิบัติการของโรงเรียน

1.2.2 การบริหารแผนการปฏิบัติการเพื่อเป็นเครื่องมือใน

การบริหารงาน

1.2.3 ผลต่อการพัฒนาโรงเรียนตามแผนปฏิบัติการ

1.3 การขาดแคลนครู

1.3.1 อัตราการขาดแคลนครู (ให้รายงานข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 3 ปีการศึกษาย้อนหลัง ให้นำรวมและผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษาและอัตราจ้างที่รับเงินค่าจ้าง จากงบประมาณของทางราชการด้วย)

1) ปีการศึกษา.....ครู.....ตำแหน่ง นักเรียน.....คน

ครู : นักเรียน.....

2) ปีการศึกษา.....ครู.....ตำแหน่ง นักเรียน.....คน

ครู : นักเรียน.....

3) ปีการศึกษา.....ครู.....ตำแหน่ง นักเรียน.....คน

ครู : นักเรียน.....

1.3.2 วิธีการแก้ปัญหาการขาดแคลนครู

1.3.3 ผลการแก้ปัญหาขาดแคลนครู

1.4 การจัดห้องเรียนและชั้นเรียน

1.4.1 ข้อมูล 3 ปีการศึกษาซ้อนหลังมีการจัดชั้นเรียนและ

ห้องเรียน ดังนี้

1) ปีการศึกษา.....จำนวน.....ชั้น.....ห้อง

2) ปีการศึกษา.....จำนวน.....ชั้น.....ห้อง

3) ปีการศึกษา.....จำนวน.....ชั้น.....ห้อง

1.4.2 การจัดห้องเรียนที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียน

การสอนให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนการสอนที่กำหนด เช่น ห้องเรียนและห้องพิเศษต่าง ๆ

1.4.3 ผลการจัดห้องเรียน เช่น ทำความสะอาดและคล่องตัวใน

การปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน

ความเหมาะสมกับกิจกรรมแต่ละประเภท

1.5 การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินและปรับปรุงงานบริหาร

โรงเรียน

1.5.1 แผนการนิเทศ กำกับ ติดตาม

1.5.2 วิธีการนิเทศ กำกับ ติดตาม

1.5.3 ผลการนิเทศ กำกับ ติดตาม

1.6 ข้อมูลสารสนเทศ

1.6.1 การจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ

1.6.2 การนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ในการวางแผนปรับปรุง

และพัฒนาโรงเรียน

1.6.3 ผลการใช้ข้อมูลสารสนเทศ

2. งานวิชาการ

2.1 การบริหารงานวิชาการให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของ

หลักสูตร ธรรมนูญโรงเรียนหรือแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการ

- 2..1.1 การบริหารงานวิชาการ
- 2.1.2 กิจกรรมการบริหารงานวิชาการ
- 2.1.3 ผลการบริหารงานวิชาการ
- 2.2 การจัดการเรียนการสอนโดยถือผู้เรียนเป็นสำคัญหรือเป็น
ศูนย์กลางการเรียนรู้
  - 2.2.1 การจัดข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการเรียนการสอนของ
ผู้เรียน
  - 2.2.2 กระบวนการจัดการเรียนการสอน
  - 2.2.3 ผลการจัดการเรียนการสอน
- 2.3 การนำสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน
  - 2.3.1 การจัดทำ จัดหา บำรุงรักษา สื่อ นวัตกรรมและ
เทคโนโลยี
  - 2.3.2 การส่งเสริม และสนับสนุนการใช้สื่อ นวัตกรรม และ
เทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
  - 2.3.3 ผลการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี
- 2.4 การจัดกิจกรรมส่งเสริมหลักสูตร แหล่งการเรียนรู้เพื่อบริการ และ
สนับสนุนการเรียนการสอน
  - 2.4.1 การดำเนินการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร แหล่งการเรียนรู้
เพื่อบริการและสนับสนุนการเรียนการสอน
  - 2.4.2 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร แหล่งการเรียนรู้เพื่อบริการ
และสนับสนุนการเรียนการสอน
  - 2.4.3 ความสำเร็จในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร แหล่งเรียนรู้
เพื่อบริการ และสนับสนุนการเรียนการสอน
- 2.5 การดำเนินการด้านการวัดผล และประเมินผลการเรียนรู้ ตาม
สภาพจริงของนักเรียน
  - 2.5.1 การดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้
  - 2.5.2 การดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ด้วยวิธีการ
ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

- แก้ปัญหา
- 2.5.3 การนำผล การวัดผล และประเมินผลการเรียนรู้ไปใช้
- 2.6 การจัดกิจกรรมสอนซ่อม/เสริม
- 2.6.1 การวางแผนการสอนซ่อม/เสริม
- 2.6.2 การจัดกิจกรรมการสอนซ่อม/เสริม
- 2.6.3 ผลการสอนซ่อม/เสริม
- 2.7 การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้
แหล่ง การเรียนรู้ในชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 2.7.1 การวางแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน
- 2.7.2 การใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน
- 2.7.3 ผลการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน
3. งานกิจการนักเรียน
- 3.1 การเกณฑ์ และการรับนักเรียนเข้าเรียน
- 3.1.1 การจัดทำสำมะโนนักเรียน และเขตบริหาร (พื้นที่บริการ)
- 3.1.2 การรับนักเรียนเข้าเรียน
- 3.1.3 ผลการดำเนินการรับนักเรียนเข้าเรียน
- 3.2 การให้บริการแก่นักเรียน
- 3.2.1 การจัดอาหารกลางวัน อาหารเสริมให้นักเรียน
- 3.2.2 การให้บริการด้านสุขภาพอนามัยแก่นักเรียน
- 3.2.3 การแนะแนว และการให้บริการด้านทุนการศึกษา
- 3.2.4 ความปลอดภัยและป้องกันยาเสพติด
- 3.3 การส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์
- 3.3.1 กิจกรรมส่งเสริมกีฬา นันทนาการและบำเพ็ญประโยชน์
- 3.3.2 กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม วัฒนธรรม ค่านิยม
ที่ดีงามและศาสนา
- 3.3.3 กิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตย
- 3.3.4 กิจกรรมเสริมสร้างวินัยนักเรียน
- 3.3.5 กิจกรรมสหกรณ์/สหการ ด้านนิคมไทย และหารายได้
ระหว่างเรียน

- 3.3.6 กิจกรรมส่งเสริม และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 3.4 การติดตามนักเรียนที่ขาดเรียน นักเรียนที่สำเร็จการศึกษา**
- 3.4.1 สํารวจข้อมูลนักเรียนที่ขาดเรียน และสำเร็จการศึกษา
- 3.4.2 วิเคราะห์สาเหตุของการขาดเรียน และร่วมมือกันติดตามนักเรียนที่ไม่มาเรียน และวิธีการสนับสนุนนักเรียนให้เรียนต่อ
- 3.4.3 การประกาศยกย่อง ชมเชย นักเรียนของตนเองผ่านไปถึงผู้ปกครองหรือต่อสถาบันการศึกษาอื่น ถึงพฤติกรรมความสามารถของนักเรียน
- 4. งานบุคลากร**
- 4.1 การพัฒนาตนเองของผู้บริหาร**
- 4.1.1 วิธีการการพัฒนาตนเอง
- 4.1.2 ผลที่ได้รับจากการพัฒนาตนเอง
- 4.1.3 การนำผลจากการพัฒนาตนเองมาใช้ในการบริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
- 4.2 การพัฒนาครู อาจารย์ และบุคลากรอื่น**
- 4.2.1 วิธีการพัฒนาครู อาจารย์ และบุคลากรอื่น
- 4.2.2 ผลที่ได้รับจากการพัฒนาครู อาจารย์ และบุคลากร
- 4.2.3 ครู อาจารย์ และบุคลากรอื่นนำผลการพัฒนาไปใช้พัฒนาตนเองและพัฒนางาน
- 4.3 การสนับสนุนการทำงาน และการส่งเสริมการทำงานเป็นหมู่คณะ**
- 4.3.1 กิจกรรมสนับสนุนการทำงาน และการส่งเสริมการทำงานเป็นหมู่คณะ
- 4.3.2 วิธีการสนับสนุนการทำงาน และการส่งเสริมการทำงานเป็นหมู่คณะ
- 4.3.3 ผลที่ได้รับจากการสนับสนุนการทำงาน และส่งเสริมการทำงานเป็นหมู่คณะ
- 4.4 การบำรุงขวัญครู อาจารย์ และบุคลากรอื่น**
- 4.4.1 กิจกรรมบำรุงขวัญครู อาจารย์ และบุคลากรอื่น
- 4.4.2 วิธีการจัดกิจกรรมบำรุงขวัญครู อาจารย์ และบุคลากรอื่น

- 4.4.3 ผลที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมบำรุงขวัญครู อาจารย์ และบุคลากรอื่น
- 4.5 การส่งเสริมความประพฤติ ระเบียบวินัย และจริยธรรม
- 4.5.1 กิจกรรมส่งเสริมความประพฤติ ระเบียบวินัย และจริยธรรม
- 4.5.2 วิธีการจัดกิจกรรมส่งเสริมความประพฤติ ระเบียบวินัย และจริยธรรม
- 4.5.3 ผลที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมส่งเสริมความประพฤติ ความมี ระเบียบวินัย และจริยธรรม
- 4.6 การติดตามประเมินครู อาจารย์ และบุคลากรอื่น
- 4.6.1 กิจกรรมติดตาม ประเมินครู อาจารย์ และบุคลากรอื่น
- 4.6.2 วิธีการติดตามประเมินครู อาจารย์ และบุคลากรอื่น
- 4.6.3 การติดตามประเมินครู อาจารย์ และบุคลากรอื่น
5. งานความสัมพันธ์กับชุมชน
- 5.1 การให้บริการ และให้ความร่วมมือกับชุมชน
- 5.1.1 กิจกรรมให้บริการ และให้ความร่วมมือกับชุมชน
- 5.1.2 วิธีการให้บริการและให้ความร่วมมือกับชุมชน
- 5.1.3 ผลจากการให้บริการและให้ความร่วมมือกับชุมชน
- 5.2 การได้รับบริการ และความร่วมมือจากชุมชน
- 5.2.1 กิจกรรมที่ได้รับบริการ และความร่วมมือจากชุมชน
- 5.2.2 วิธีการที่ได้รับบริการ และความร่วมมือจากชุมชน
- 5.2.3 ผลที่ได้รับบริการและความร่วมมือจากชุมชน
6. งานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม
- 6.1 การใช้ประโยชน์อาคาร
- 6.1.1 แผนการใช้อาคาร ห้อง/มุม
- 6.1.2 การให้บริการและจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคาร ห้อง/มุม
- 6.2.3 การใช้ประโยชน์อาคาร ห้อง/มุม

6.2 การใช้ประโยชน์พื้นที่ในบริเวณโรงเรียน

6.2.1 แผนการใช้ประโยชน์พื้นที่ในบริเวณโรงเรียน

6.2.2 การให้บริการ และจัดสิ่งอำนวยความสะดวก การใช้ประโยชน์พื้นที่ในบริเวณโรงเรียน

6.2.3 การใช้ประโยชน์พื้นที่ในบริเวณโรงเรียน

6.3 การบำรุงรักษา อาคารสถานที่

6.3.1 แผนการบำรุงรักษา อาคารสถานที่

6.3.2 การบำรุงรักษา อาคารสถานที่

6.3.3 ผลการบำรุงรักษาอาคารสถานที่

6.4 การจัดบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อม

6.4.1 แผนการจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อม

6.4.2 การจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อม

6.4.3 ผลการจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อม

6.5 การรักษาความปลอดภัย

6.5.1 แผนการรักษาความปลอดภัย จากการใช้อาคารสถานที่

6.5.2 การรักษาความปลอดภัย จากการใช้อาคารสถานที่

6.5.3 ผลการรักษาความปลอดภัยในการใช้อาคารสถานที่

7. งานธุรการ การเงิน บัญชีและพัสดุ

7.1 งานธุรการ

7.1.1 แผนในการบริหารงานธุรการ

7.1.2 การดำเนินการเกี่ยวกับงานธุรการ

7.1.3 ผลการดำเนินการเกี่ยวกับงานธุรการ

7.2 งานการเงิน

7.2.1 แผนในการบริหารงานการเงิน

7.2.2 การดำเนินการเกี่ยวกับงานการเงิน

7.2.3 ผลการดำเนินการเกี่ยวกับงานการเงินงานพัสดุ

7.2.4 แผนในการบริหารงานพัสดุ

7.2.5 การดำเนินการเกี่ยวกับงานพัสดุ

7.2.6 ผลการดำเนินการเกี่ยวกับงานพัสดุ

คุณภาพนักเรียน

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

- 1.1 การดำเนินการวัดผล และประเมินผลการเรียนของนักเรียนทุกชั้น
ทุกคน
- 1.2 มีข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนถูกต้องตามระเบียบว่าด้วย
การวัดผลของกระทรวงศึกษาธิการ
- 1.3 หลักฐานการวัดผลและประเมินผล สอดคล้องกับการพัฒนา
การเรียนรู้ของนักเรียน

2. ความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ของนักเรียน

- 2.1 การจัดทำข้อมูลพื้นฐานด้านการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นรายบุคคล
- 2.2 การติดตาม และให้การสนับสนุนครูในการดำเนินการพัฒนา
นักเรียนผลการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน

3. การได้รับรางวัลด้านวิชาการ ด้านคุณธรรม ด้านจริยธรรม

- 3.1 รางวัลที่โรงเรียนได้รับ
- 3.2 รางวัลที่ผู้บริหารโรงเรียนได้รับ
- 3.3 รางวัลที่ครูได้รับ
- 3.4 รางวัลที่นักเรียนได้รับ
4. นักเรียนมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ และมีนิสัยใฝ่รู้ ใฝ่เรียน
- 4.1 การจัดแหล่งการเรียนรู้ในห้องเรียน นอกห้องเรียน และนอก
โรงเรียน
- 4.2 การจัดแหล่งการเรียนรู้สำหรับครู และนักเรียนได้แสวงหาความรู้
ร่วมกัน
- 4.3 ความสามารถของนักเรียนในการนำความรู้ที่ได้จากแหล่ง
การเรียนรู้ต่าง ๆ ไปใช้

5. นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์

- 5.1 วิธีการและกิจกรรมในการพัฒนานักเรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม
และค่านิยมที่พึงประสงค์
- 5.2 การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการพัฒนานักเรียนให้มี
คุณภาพ จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์

5.3 พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงว่ามีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม
ที่พึงประสงค์

**6. นักเรียนเห็นคุณค่า อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และ
วัฒนธรรมและภูมิใจในความเป็นไทย**

6.1 การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ครู และนักเรียนอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม

6.2 การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ครู และนักเรียนมีส่วนร่วมกิจกรรม
ของชุมชนในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม

6.3 การแสดงออก และผลงานของนักเรียนมีส่วนร่วมกิจกรรมของ
ชุมชนในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และ วัฒนธรรม

7. นักเรียนมีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม และอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย

7.1 การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนเห็นประโยชน์ และเสียสละ
เพื่อส่วนรวมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาให้ชุมชน

7.2 การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสนับสนุนการเรียนการสอน

7.3 การเผยแพร่กิจกรรมของนักเรียนเกี่ยวกับการอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม

8. นักเรียนรู้จักตนเอง และพึ่งตนเองได้และมีบุคลิกภาพที่ดี

8.1 โครงการ และกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักตนเอง พึ่งตนเองได้
และมีบุคลิกภาพที่ดี

8.2 การดำเนินกิจกรรมของครู และนักเรียน

8.3 นักเรียนมีบุคลิกภาพ และพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนที่ปรากฏ

9. นักเรียนมีสุขภาพกาย และสุขภาพจิตดี ปลอดภัยจากสิ่งเสพติดให้โทษ

9.1 การจัดบรรยากาศสิ่งแวดล้อม และการจัดกิจกรรมการพัฒนาจิต
นันทนาการและส่งเสริมการออกกำลังกายสำหรับครูและนักเรียน

9.2 สถิติการหยุดเรียนของนักเรียนที่มีสาเหตุมาจากการลาป่วย

9.3 ผลการจัดกิจกรรมป้องกัน และแก้ไขการติดยาเสพติดในโรงเรียน

10. นักเรียนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ตามวิถีประชาธิปไตย และร่วมพัฒนาสังคม

- 10.1 การจัดกิจกรรมสร้างอุดมการณ์ และพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยสำหรับครูและนักเรียน
- 10.2 ครู และนักเรียนร่วมกิจกรรมด้านประชาธิปไตยกับชุมชน และหน่วยงานอื่น
- 10.3 ผลการเผยแพร่ประชาธิปไตยสู่บ้าน และชุมชน

11. นักเรียนมีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยทางด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

- 11.1 การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมเกี่ยวกับศิลปะ ดนตรี นันทนาการ และกีฬา
- 11.2 ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมศิลปะ ดนตรี นันทนาการ และกีฬา
- 11.3 กิจกรรมศิลปะ ดนตรี นันทนาการ และกีฬาที่ประสบความสำเร็จได้รับการยกย่อง

12. นักเรียนมีความภาคภูมิใจในความสำเร็จของตนเอง และส่วนรวม

- 12.1 กิจกรรมส่งเสริมความสำเร็จของตนเอง และส่วนร่วม
- 12.2 การสนับสนุนให้โรงเรียน ครู และนักเรียนไปร่วม และเผยแพร่แสดงผลงานกับหน่วยงานอื่น และสาธารณชน
- 12.3 การเผยแพร่กิจกรรมที่ภาคภูมิใจต่าง ๆ ของโรงเรียน
- ผลงานที่สมควรได้รับการยกย่องของสถานศึกษา**

1. โครงการ / โครงการงาน

- 1.1 รายงานโครงการ/โครงการงานในการพัฒนาสถานศึกษาด้านต่าง ๆ โดยมีองค์ประกอบครบถ้วนไม่น้อยกว่า 4 ด้าน ตามหลักการบริหารสถานศึกษา
- 1.2 รายงานการดำเนินงานตามโครงการ/โครงการงาน เป็นกระบวนการที่สมบูรณ์

- 1.3 ผลสำเร็จของโครงการ/โครงการงาน ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน

2. โรงเรียน / ผู้บริหาร / ครู / ผู้ร่วมงาน และบุคลากรอื่นของโรงเรียนที่ได้รับการยกย่องชมเชย

- 2.1 รางวัลต่าง ๆ ที่โรงเรียนได้รับ เช่น ถ้วย, โล่, ประกาศนียบัตร,

เหรียญต่าง ๆ เป็นต้น

2.2 การมีส่วนร่วมของ ครู / ของนักเรียน / ชุมชน ในการได้รับรางวัล

2.3 มีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 3 ปีการ

ศึกษาย้อนหลังติดต่อกัน

3. ผลงานที่เป็นที่ยอมรับทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

3.1 รายละเอียดผลงานของครู นักเรียน ที่ได้รับการยกย่องในระดับ

กลุ่มโรงเรียน

3.2 รายละเอียดผลงานของครู นักเรียน ที่ได้รับการยกย่องในระดับ

อำเภอ/จังหวัด

3.3 รายละเอียดผลงานของครู นักเรียน ที่ได้รับการยกย่องในระดับ

เขต / ประเทศ

4. ความก้าวหน้าของบุคลากรในสถานศึกษา

4.1 คุณวุฒิของ ครู / อาจารย์ ในสถานศึกษา

4.2 การได้รับการพัฒนา เช่น การเข้ารับการอบรม การศึกษาต่อ

4.3 การได้รับเชิญไปเป็นวิทยากรนอกสถานศึกษา และการได้รับการเลื่อนตำแหน่งจากการเสนอผลงานทางวิชาการ

5. บุคลากรในสถานศึกษาได้ยอมรับให้ไปร่วมกิจกรรมทางการศึกษา

นอกสถานศึกษา

5.1 บุคลากรได้รับเชิญเป็นกรรมการต่าง ๆ นอกสถานศึกษา

5.2 เรื่องที่บุคลากรได้รับเชิญไปร่วมกิจกรรมทางการศึกษานอก

สถานศึกษา

5.4 ผลของการไปร่วมกิจกรรมทางการศึกษานอกสถานศึกษาต่อ

การจัดการศึกษา

3. สภาพที่ตั้ง

ให้ระบุว่าในปัจจุบัน โรงเรียนตั้งอยู่ในเขตจังหวัดใด

อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครหรือเมืองพัทยา

อยู่ในเขตเทศบาลนคร (ระบุ) .....

อยู่ในเขตเทศบาลเมือง (ระบุ) .....

- อยู่ในเขตเทศบาลตำบล(ระบุ) .....
- อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล (ระบุ) .....
- อยู่ในเขตสภาตำบล (ระบุ) .....

ในกรณีที่ เป็น โรงเรียนที่กั้นดารหรือเป็น โรงเรียนที่อยู่ในท้องที่กั้นดารหรือเป็น โรงเรียนที่เสี่ยงภัย ตามประกาศกระทรวงการคลัง และยังมีผลบังคับใช้ในปัจจุบัน ให้ระบุเพิ่มเติมดังนี้

- เป็น โรงเรียนที่กั้นดาร ตามประกาศกระทรวงการคลัง

ลงวันที่.....

- เป็น โรงเรียนที่อยู่ในท้องที่กั้นดาร ตามประกาศกระทรวงการคลัง

ลงวันที่.....

- เป็น โรงเรียนที่เสี่ยงภัย ตามกระทรวงการคลัง

ลงวันที่.....(ให้แนบประกาศกระทรวงการคลัง เพื่อประกอบการพิจารณาด้วย)

สำหรับโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา ที่ตั้งอยู่ตำบลเดียวกันกับโรงเรียนสังกัด

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่กระทรวงการคลังได้ประกาศให้เป็น

โรงเรียนที่เสี่ยงภัย หรือเป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ห่างจากโรงเรียนที่กั้นดารในสังกัดสำนักงาน

คณะกรรมการการประถมศึกษาในรัศมี 500 เมตร หรือเป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้านเดียว

กันกับโรงเรียนที่กั้นดารในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

ตามประกาศกระทรวงการคลังและยังมีผลบังคับใช้ในปัจจุบัน ให้ระบุเพิ่มเติมดังนี้

- ชื่อโรงเรียนที่กั้นดาร.....

หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

ตามประกาศกระทรวงการคลัง ลงวันที่.....ตั้งอยู่ห่างจากโรงเรียน.....เมตร

- ชื่อโรงเรียนที่เสี่ยงภัย.....

หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

ตามประกาศกระทรวงการคลังลงวันที่.....

(ให้แนบประกาศกระทรวงการคลัง เพื่อประกอบการพิจารณาด้วย)

(สวัสดิการสำนักงาน ก.ค. กระทรวงศึกษาธิการ. 2543 : 80-93)

ผู้วิจัยเห็นว่าเกณฑ์การประเมินดังกล่าว เป็นกระบวนการที่สามารถทำให้ผู้บริหารโรงเรียนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนเช่นกัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

วิรัช ชีระประยูร (2532 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของ ผู้บริหาร โรงเรียนเกี่ยวกับทักษะการบริหารที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 1 ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนเกี่ยวกับทักษะทางการบริหารที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้

1. ทักษะทางการบริหารที่พึงประสงค์ด้านความคิดรวบยอด ผู้บริหาร โรงเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะการบริหารของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา ในด้านความคิดรวบยอด อยู่ในเกณฑ์เห็นด้วย
2. ทักษะทางการบริหารที่พึงประสงค์ด้านมนุษยสัมพันธ์ ผู้บริหาร โรงเรียน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะทางการบริหารของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา ในด้าน มนุษยสัมพันธ์อยู่ในเกณฑ์เห็นด้วย
3. ทักษะการบริหารที่พึงประสงค์ด้านเทคนิค ผู้บริหาร โรงเรียนมีความ คิดเห็นเกี่ยวกับทักษะทางการบริหารของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา ในด้านเทคนิค อยู่ในเกณฑ์เห็นด้วย

บุญรวย สายแก้ว (2535 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้นำ ผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาตามความต้องการของครูอาจารย์ สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา ตามความต้องการ ของครูอาจารย์ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช โดย ส่วนร่วมอยู่ใน ระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านมิติมิตรสัมพันธ์ ด้านมิติกิจสัมพันธ์อยู่ใน ระดับมาก
2. ระดับพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา ตามความต้องการของครูอาจารย์ที่มีวุฒิต่างกัน โดยส่วนรวม และด้านมิติสัมพันธ์ ด้านมิติ มิตรสัมพันธ์ ด้านมิติกิจสัมพันธ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. ระดับพฤติกรรมผู้นำผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา ตามความต้องการ

ของครูอาจารย์ที่มีขนาดโรงเรียนในการปฏิบัติงานต่างกัน โดยส่วนรวมและด้านมิติมิตรสัมพันธ์ ด้านมิติกิจสัมพันธ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ระดับผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามความต้องการของครูอาจารย์ที่มีขนาดโรงเรียนในการปฏิบัติงานต่างกัน โดยส่วนรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านมิติมิตรสัมพันธ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่จะแสดงพฤติกรรมผู้นำทั้งสองมิติต่อครูอาจารย์ในระดับสูง และน่าจะแสดงออกมิติมิตรสัมพันธ์มากกว่ามิติกิจสัมพันธ์ โดยการสำรวจงานความต้องการของครูอาจารย์ และจุดบกพร่องของตนเอง นำมาวิเคราะห์สรุปผลพร้อมแสวงหาความรู้ด้วยการฝึกอบรมหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษา ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพัฒนาการแสดงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของครูอาจารย์ ซึ่งส่งผลต่อการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายและนโยบายที่วางไว้ทุกประการ

สุทิต ทองสนิทกาญจน์ (2536 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ที่มีต่อทักษะที่ใช้ในการปฏิบัติงานของตนเอง ผลการวิจัยพบว่า

1. ความคิดเห็นของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ที่มีต่อทักษะที่ใช้ในการปฏิบัติงานของตนเอง โดยภาพรวมแต่ละด้านพบว่า ในทักษะทางด้านความคิดรวบยอด ทักษะด้านเทคนิคหรือเฉพาะอย่าง และทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อมีค่าเฉลี่ยในระดับมากทุกข้อ

2. หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอที่ปฏิบัติงานในสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอที่มีขนาดแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อทักษะทางด้านเทคนิคหรืองานเฉพาะอย่าง โดยส่วนรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. วุฒិการศึกษาระดับปริญญาตรีในตำแหน่ง ไม่มีผลต่อความคิดเห็นของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอที่มีต่อทักษะที่ใช้ในการปฏิบัติงานของตนเอง

อัจฉรา ณ ลำพูน (2536 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อทักษะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนอนุบาล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตการศึกษา 7 ผลวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนอนุบาล สรุปได้ว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นว่ ผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลมีทักษะในการปฏิบัติทุกด้านอยู่ในระดับมาก

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อทักษะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนอนุบาล สรุปได้ ดังนี้

1. ครูผู้สอนในระดับก่อนประถมศึกษา และครูผู้สอนในระดับประถมศึกษา มีความคิดเห็นต่อทักษะการบริหารงานทุกด้านของผู้บริหารโรงเรียน ไม่แตกต่างกัน ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ทางการสอนต่ำกว่า 15 ปี และตั้งแต่ 15 ปี ขึ้นไป มีความคิดเห็นต่อทักษะการบริหารด้านเทคนิคของงานและด้านมโนคติ ของผู้บริหารโรงเรียนอนุบาล ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนบุคคล มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ทับทิม ศรีผา (2539 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหาร 5 ด้าน คือ ด้านความเชื่อมั่น และศรัทธาของผู้นำ ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านการควบคุม ด้านการตัดสินใจ และด้านการปฏิสัมพันธ์-อิทธิพล นั้น พฤติกรรมภาวะผู้นำที่เป็นจริงและที่คาดหวังของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านเช่นกัน เมื่อพิจารณาตามขนาดของโรงเรียน ขนาดใหญ่ ขนาดเล็ก มีทัศนะเกี่ยวกับพฤติกรรมภาวะผู้นำที่คาดหวังรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก เว้นแต่ขนาดกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านปฏิสัมพันธ์-อิทธิพล จะอยู่ในระดับมากที่สุด

สมหวัง คำพาย (2541 : 94) ได้ศึกษา ทักษะการปฏิบัติงานตามการรับรู้ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า

1. ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด มีทักษะการปฏิบัติงานตามการรับรู้ของตน โดยภาพรวมและเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาระดับทักษะการปฏิบัติงานเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความคิดรวบยอด และด้านเทคนิควิธี เมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียน พบว่า มีทักษะการปฏิบัติงานตามการรับรู้ของตน โดยภาพรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการปฏิบัติงานตามการรับรู้ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ดที่มีขนาดต่างกัน โดยภาพรวม

และเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นทักษะการปฏิบัติงานด้านเทคนิควิธีตามการรับรู้ของคนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่และขนาดกลาง มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานด้านเทคนิควิธีมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ส่วนผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ขนาดใหญ่และขนาดกลาง มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานด้านเทคนิควิธี ไม่แตกต่างกัน

วิวัฒน์ อนิวรรณกุลและคณะ (2539 : บทคัดย่อ) วิจัยการประเมินมาตรฐานโรงเรียนนวมินราชูทิศมีชัยภูมิ ตามบัญญัติ 10 ประการ ของกระทรวงศึกษาธิการ ตามประเมินของครู อาจารย์โรงเรียน พบว่า การปฏิบัติ/จัดกิจกรรมสอดคล้องกับประการที่ 10 เป็นโรงเรียนที่ผู้นำท้องถิ่นและผู้ปกครองทุกระดับทุกประเภทยอมรับว่าเป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพและมาตรฐานมีคุณภาพในระดับดีมาก สำหรับการปฏิบัติ/จัดกิจกรรมอีก 9 ประการมีคุณภาพอยู่ในระดับดี คือ ประการที่ 1 ผู้บริหารโรงเรียน ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ มีจิตสำนึกในการที่จะพัฒนา ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและยกระดับมาตรฐานการศึกษาให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ผู้บริหารควรมีเวลาอยู่ประจำสถานศึกษา เพื่อดูแลการปฏิบัติงานภายในให้ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ประการที่ 2 มีบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนหรือสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนอย่างมีความสุข มุ่งเน้นการเรียนการสอนตามธรรมชาติ โดยให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง และปลูกฝังเรื่องความสะอาด ความมีวินัย เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความสามัคคี รวมทั้งการจัดโรงเรียนมีความร่มรื่นมีต้นไม้ แหล่งน้ำ บ่อน้ำ ไร่ฟืน ไร่ผลภาวะ ประการที่ 3 เป็นโรงเรียนที่มีความพร้อมมีแผนผังเต็มรูปแบบ มีห้องเรียน ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องทดลอง ห้องปฏิบัติการ ตลอดจนสนามกีฬา ครบครัน โดยให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ประการที่ 4 มีอุปกรณ์การเรียนการสอนครบครัน โดยจัดซื้อในราคาท้องตลาดที่เป็นธรรม ทั้งให้เหมาะสมกับการใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ประการที่ 5 มีบุคลากร ครูผู้สอนครบตามเกณฑ์ หากขาดแคลนครูให้ครูที่เกษียณอายุหรือปัญหาท้องถิ่น ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิ มาช่วยสอนและ/หรือให้มีระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ประการที่ 6 องค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการศึกษา ไม่ว่าจะ เป็นทางด้านวิชาการหรือด้านบริหาร เช่น กำหนดหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของ ท้องถิ่น ได้แก่ การสอนภาษาอังกฤษตั้งแต่ระดับประถมศึกษา การสอนวิชาชีพเกษตร การก่อสร้าง การไฟฟ้า เป็นต้น ประการที่ 7 มีการเก็บค่าเล่าเรียน และค่าธรรมเนียมการศึกษา เพื่อพัฒนาสถานศึกษาและจัดอุปกรณ์การเรียนการสอนให้ครบครัน ทั้งนี้ยกเว้นค่าเล่าเรียนสำหรับเด็กยากจน และจ่ายค่าตอบแทนแก่โรงเรียน เช่น

การปลูกผักสวนครัว การเลี้ยงไก่ เลี้ยงปลาเป็นต้น ประการที่ 8 มีการส่งเสริมให้กลุ่มบุคคลหรือชุมชนมีส่วนร่วมในการแสวงหาทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการบริหาร การบริหารการจัดการของสถานศึกษาการจัดสวัสดิการ ให้ครู เช่น การจัดที่พัก ค่าตอบแทน ค่าล่วงเวลา ค่าสอนพิเศษ ค่าสอนฝึกอบรม ตลอดจนการแก้ปัญหาหนี้สินของครู และประการที่ 9 มีการจัดผลการประเมินทางการศึกษาที่มุ่งเน้น ผลผลิต คือ คุณภาพของนักเรียนตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

สุตาพร ปานกลิ่น (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารงานโรงเรียนประถมศึกษาที่ผ่านการรับรองมาตรฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี พบว่าผู้บริหารมีการบริหารงานทั้ง 6 งานดังนี้ (1) งานวิชาการบริหารงานโดยใช้หลักสูตรแกนกลางและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น ส่งเสริมให้ครูเตรียมการสอน และจัดการเรียนการสอนตามแผนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ จัดหาแหล่งเรียนรู้และสื่อที่มีคุณภาพ ดำเนินการวัดผลตามระเบียบ แนะนำผลไปใช้พัฒนาการเรียนการสอนจัดห้องสมุดเพื่อให้ครูได้ค้นคว้า ดำเนินการนิเทศภายในอย่างสม่ำเสมอ จัดส่งบุคลากรได้รับการอบรมและนำผลมาพัฒนาการเรียนการสอน (2) งานกิจการนักเรียนบริหารโดยมีครูรับนักเรียนและสนับสนุนให้ได้เรียนอย่างสม่ำเสมอ จัดบริการอาหารกลางวันบริการ สุขภาพ แนะนำช่วยเหลือนักเรียนขาดแคลน จัดกิจกรรมส่งเสริมการสอนและจัดทำข้อมูลนักเรียนที่จบแล้ว (3) งานบุคลากร บริหารงานโดย การจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงานได้ครบตามภารกิจพัฒนาบุคลากรให้มีการเพิ่มพูนความรู้ เจตคติที่ดีต่อการทำงาน ดำเนินการรักษาวินัย และประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรเพื่อเลื่อนขั้นเงินเดือนประจำปี (4) งานธุรการการเงินและพัสดุ บริหารงานโดยดำเนินงานได้ถูกต้องตามระเบียบเป็นปัจจุบัน เป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (5) งานอาคารสถานที่ บริหารงานโดยมีการวางแผนการจัดสร้าง รื้อถอน การใช้และบำรุงรักษาอาคารสถานที่ได้อย่างเหมาะสม เชื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและชุมชนมีระบบการรักษาความปลอดภัยและมี การประเมินผล การปรับปรุงงาน (6) งานความสัมพันธ์กับชุมชน บริหารงานโดยได้ ประชาสัมพันธ์ ให้บริการแก่ชุมชนและให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน

พิสุทธิ แก้วคำ (2541 : 85) ได้ศึกษาลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามทัศนะของครู อาจารย์ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านลักษณะนิสัย พบว่า

1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามความคิดเห็นของครู-อาจารย์ โดยรวมและรายด้าน คือ ด้านลักษณะนิสัย ด้านการเป็นผู้นำ และด้านความรู้ทางวิชาการ พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก
- 2 ผลการเปรียบเทียบครู-อาจารย์ชายและหญิง โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านลักษณะนิสัยตามความคิดเห็นของครู-อาจารย์หญิงและชาย แตกต่างกันอย่างน้อยมีนัยสำคัญที่ระดับ.05 โดยครู-อาจารย์หญิง มีความคิดเห็นต่อลักษณะที่พึงประสงค์สูงกว่าครู-อาจารย์ชาย
3. ครู-อาจารย์อายุราชการต่ำกว่า 10 ปี 10 – 20 ปี และตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไปมีความคิดเห็นต่อลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน
4. ครู-อาจารย์ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก มีความคิดเห็นต่อลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
 Rajabhat Mahasarakham University
 ประสาน รักพวง และคณะ (2542 : 60) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพการดำเนินงานของคณะกรรมการ โรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตาก ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานด้านบทบาทหน้าที่ ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2539 ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับรายการที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ให้การสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน รองลงมา คือ มีส่วนร่วมรับทราบความก้าวหน้าของการดำเนินงานตามแผนของโรงเรียน ส่วนรายการที่มีการปฏิบัติต่ำสุด คือ มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย จัดทำแผนแม่บท และแผนพัฒนาโรงเรียน เมื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียน ด้านบทบาทหน้าที่ ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2539 พบว่า คณะกรรมการโรงเรียนที่มีสถานภาพแตกต่างกันมีการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 เมื่อทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่า กลุ่มผู้บริหาร โรงเรียนและข้าราชการครูในโรงเรียนมีการปฏิบัติสูงกว่าผู้ปกครองนักเรียนและศิษย์เก่าของโรงเรียนและกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ และกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิมีการปฏิบัติสูงกว่ากลุ่มผู้ปกครองนักเรียนและศิษย์เก่าของโรงเรียน

ไพโรจน์ สิงห์คำ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเขียงคาน จังหวัดเลย ตามความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านคุณธรรม จริยธรรมด้านภาวะผู้นำ ด้านทักษะความรู้ความสามารถในการบริหาร และด้านมนุษยสัมพันธ์ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด พบว่า ด้านคุณธรรมจริยธรรม คือ ข้อเป็นแบบอย่างที่ดีในการครองงาน ด้านภาวะผู้นำรักเกียรติรักศักดิ์ศรี ศรีทธาในอาชีพ ด้านความรู้ความสามารถในการบริหารในการครองตน ครองคน ครองงาน ด้านมนุษยสัมพันธ์ คือ ข้อมีสัจจะพูดจริงส่วนความคิดเห็นของครูผู้สอนที่เป็นเพศชายและเพศหญิง โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

ศราวดี สิทธิราช (2544 : 53) ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามทัศนะของกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอน้ำอูน จังหวัดสกลนคร ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่าการกรรมการสถานศึกษาโดยส่วนรวม และจำแนกสถานภาพกรรมการสถานศึกษาได้แก่ โดยภาพรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านภาวะผู้นำ ด้านบุคลิกภาพด้านความสามารถในการบริหาร และด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามลำดับ รวมทั้งด้านครูผู้สอนมีความคิดเห็นว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร โรงเรียนโดยรวมและด้านเหมาะสมมากกว่าตัวแทนชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2 งานวิจัยต่างประเทศ

มัสโกรฟ และเทย์เลอร์ (Masgrcoe and Taylor. 1969 : 171) ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะของครู พบว่า ครูที่ดีมีลักษณะ 3 ประการคือ ให้ความอบอุ่นมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ด้านทัศนคติ พบว่า ครูที่ดีจะต้องสนใจในความคิดเห็นของนักเรียนสนใจในความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยในชั้นเรียน สนใจความคิดเห็นของผู้บริหารและผู้อื่น ด้านทัศนคติต่อการศึกษา ครูที่ดีถือเอานักเรียนเป็นศูนย์กลาง ด้านความสามารถทางภาษาครู ที่ดีนั้นมีความเข้าใจภาษาพูดและพูดได้อย่างดี ด้านความมั่นคงทางด้านอารมณ์ครูที่ดีจะต้องมีอารมณ์มั่นคงสม่ำเสมอและปรับตัวได้ดี

แมคเคอร์เทน (วัลลภ วรรณาม. 2537 : 59; อ้างอิงจาก Mccurtain. 1989) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาและประสิทธิภาพของผลงานตามการรับรู้ของครูในโรงเรียน ในอลาแบมา รัฐแคลิฟอร์เนีย การวิจัยได้ให้ความสามารถในวิชาชีพของผู้บริหารโรงเรียน โดยศึกษาความสัมพันธ์ของโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพกับความสามารถของผู้บริหารโรงเรียน 8 รายการ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีความสามารถเท่าไรก็จะส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนมากขึ้นเท่านั้น และผู้บริหารที่ประสบผลสำเร็จสูงจะต้องมีทักษะในการสื่อสาร เพื่อสามารถทำให้ครูภายในโรงเรียนตลอดจนนักเรียน ชุมชน ถึงระดับความสามารถของตนเอง

ฟริก (Frick. 1996: 1412-A) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผู้บริหารกับการเปลี่ยนแปลงปัญหาและการจัดการควบคุมที่มีความรู้สึกว่าตนเองจำเป็นต้องใช้อำนาจในการศึกษาภาวะผู้นำว่าใครมีคุณสมบัติตามเกณฑ์เป็นผู้เปลี่ยนรูปแบบระบบเพิ่ม เรียกร้องมากเกินไป และความต้องการเป็นมิตร ในการศึกษาวัตถุประสงค์พรรณนาภาวะผู้นำ การปรับตัวลักษณะดีมากกว่าลักษณะเฉพาะภาวะผู้นำ 4 อย่าง คือ โครงสร้าง มีมนุษยสัมพันธ์ การเมือง และสัญลักษณ์ในการศึกษาสำรวจลักษณะสำคัญในภาวะผู้นำ ความอุตสาหกรรมในการเตรียมความพร้อมในเขตโรงเรียนและภาวะผู้นำเปลี่ยนแปลง วิธีการและหลักการเป็นมูลเหตุเป็นการพรรณงานวิจัยตัวอย่างโดยการสุ่ม 150 คนทั้งหมด 219 คน ทางทิศใต้แคลิฟอร์เนีย โรงเรียนในเมืองเหนือว่ามีความรู้สึกเหนือกว่าผู้อื่น 30 คน เล็กน้อย 76 เปอร์เซนต์ ความรู้สึกตอบในการสำรวจการใช้เครื่องมือของภาวะผู้นำในแบบข้อคำถามที่สามารถนำมาวิเคราะห์หาข้อมูลเปิดเผยที่มีลักษณะสำคัญ ความแตกต่างในภาวะผู้นำมีลักษณะยอดเยี่ยมบนพื้นฐานประสบการณ์เหนือกว่าผู้อื่น เปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพมีความรู้สึกเหนือกว่าผู้อื่น

เบอเคอร์รา (พิทักษ์ จอมเมือง. 2541 : 28-29 ; อ้างอิงจาก Beccerra 1974 : 6887-A) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทและความเข้าใจระหว่างผู้บริหารกับตัวแทนของชุมชนในการวินิจฉัยปัญหา เขาได้พบว่า การตัดสินใจปัญหาใดๆที่เกี่ยวกับโรงเรียนผู้บริหารและตัวแทน ชุมชนจะต้องร่วมมือกันทุกฝ่าย จะต้องทำความเข้าใจบทบาทหน้าที่และนโยบายที่ตกลงกันได้ และนอกจากนั้นยังพบอีกว่า ผู้บริหารต้องเข้าใจและสนใจเกี่ยวกับความแตกต่างของชุมชนอีกทั้งพร้อมที่จะเข้าร่วมกับชุมชนได้ทุกโอกาส ทักษะคติ เป็นไปตามที่พึงประสงค์ของแต่ละฝ่าย เป็นเรื่องที่สำคัญเรื่องหนึ่งในการที่เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในการเข้าร่วมของชุมชนหรือประชาชน ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ จะต้องมีการฝึกอบรม

และเตรียมการก่อนพอสมควร ผู้บริหารจะต้องเป็นบุคคลที่ยอมรับตนเองและไม่ควรคาดหวังเกี่ยวกับผลที่จะได้รับให้สูงเกินไปในการเข้าร่วมกับชุมชนแต่ละครั้ง ซึ่งในกรณีนี้ เจนนิง (Jenning.1990 : 470-A) ได้ศึกษาในรัฐออริโชน่า ประเทศสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัย พบว่า การศึกษามีความรู้ด้านระบบบริหารงานของโรงเรียนไม่เพียงพอ เช่น ไม่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องบริหารการเงิน งบประมาณ และขาดเหตุผลที่ดีในการตัดสินใจ จึงให้การประชุม กำหนดนโยบายไม่ประสบความสำเร็จ การจัดการศึกษาของท้องถิ่นไม่พัฒนาเท่าที่ควร

สปริง (Spring. 1996 : 156) ได้ศึกษา การประเมินความเข้าใจรับรู้ถึงคุณภาพของโรงเรียนระบบจอห์นสันในชนบท จุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์ถึงความแตกต่างในการเข้าใจรับรู้ในคุณภาพของโรงเรียนตามเกณฑ์มาตรฐาน 7 ประการ คือ ด้านภาวะผู้นำ ด้านข้อมูล ด้านการวางแผน ด้านความคิดเห็น ด้านคุณภาพของกระบวนการ ด้านผลของคุณภาพและด้านผลของการบริการ โดยใช้วิธีสัมภาษณ์บุคลากรและนักเรียน ผลของการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของบุคลากรและนักเรียนเกี่ยวกับมาตรฐาน 7 ประการ มีความเข้าใจและรับรู้แตกต่างกัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ลิปสกี (Lipsky. 1996 : 1514-A) ได้ศึกษาพฤติกรรมของผู้บริหารพฤติกรรมของ ผู้นำ (ภาวะผู้นำ) ในโอกาสทองของการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ บทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร และพฤติกรรมในตัวบุคคลที่ประสบความสำเร็จเฉพาะภาวะผู้นำจากงานวิจัยที่มีความก้าวหน้า มีอำนาจโน้มน้าวเครือข่ายเพิ่มเงินเดือน วางแผนให้ความสมหวังของผู้นำที่มีประสิทธิภาพในการประเมินพฤติกรรมเชื่อมกันในการบริหารจัดการภาวะผู้นำฝึกฝน วิธีการให้เงินเดือนให้ความสำคัญผู้บริหารจัดการมีไหวพริบเฉียบแหลมระดับประเทศ จากตัวอย่างงานวิจัยในปี ค.ศ. 1996 ผู้บริหารจัดการบริหารเชี่ยวชาญ อัตราคความดี พฤติกรรมผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพ ผู้ร่วมงานมีเกณฑ์การบริหารเปลี่ยนแปลงไม่มีใครเทียบเท่าคือ หัวใจการบริหารมนุษย์ พฤติกรรมการปฏิบัติ ประสิทธิภาพ ซึ่งยืนยันการสำรวจตรวจค้นพยากรณ์ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพมีความสัมพันธ์เน้นการประเมิน โดยการปฏิบัติหน้าที่ที่สำคัญผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพ

นิวบาย (Newby. 1998 : 4492-A) ได้ศึกษาการบริหารคุณภาพทั้งองค์กร (TQM) ในโรงเรียนประถมศึกษา จุดมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อที่จะรวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณภาพของโรงเรียนประถมศึกษาที่ใช้ระบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์กรและโรงเรียนที่ไม่ใช่ โดยสำรวจจากโรงเรียนที่ใช้และไม่ใช้ระบบบริหารคุณภาพ

ประเภทละ 4 โรงเรียน ผลการศึกษา พบว่า บุคลากรในโรงเรียนทั้ง 2 ประเภท มีความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่แตกต่างกัน โรงเรียนมีคุณภาพแตกต่างกัน โรงเรียนที่ใช้ระบบ คุณภาพทั้งองค์กร (TQM) จะบริหารงานตามความต้องการทุกฝ่ายที่มีความร่วมมือกัน จึงทำให้โรงเรียนมีคุณภาพ

ทอฟฟ์ (Taff. 1998 : 4286-A) เกี่ยวกับบทบาทพฤติกรรมของผู้บริหารและความสำเร็จของโรงเรียน โดยศึกษาเพื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนจากครู 536 คนใน 25 โรงเรียน เป็นครูที่สอนเต็มเวลาในภาคตะวันออกเฉียงใต้ของรัฐ อลาบามา สหรัฐอเมริกา พบว่า บทบาทพฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียน มีผลต่อการประสพผลสำเร็จของโรงเรียน

จากการศึกษาวิจัยทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ สรุปได้ว่า

1. พฤติกรรมที่เป็นคุณลักษณะของผู้บริหารที่พึงประสงค์ ได้แก่ ความรู้ความสามารถด้านวิชาการ ทักษะการบริหาร บุคลิกภาพ ความสามารถในการบริหาร การจัดการซึ่งมีระดับการปฏิบัติและขีดความสามารถแตกต่างกันไปตามพื้นฐานความรู้วุฒิการศึกษาขนาดและสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา
2. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านอื่นๆ เช่น คุณธรรม จริยธรรม ฯลฯ อันจะเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นระดับการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาเกณฑ์คุณภาพ เพื่อให้ได้ผู้บริหารที่ดี เป็นผู้นำในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและสถานศึกษา ให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไปแม้ว่าจะมีการศึกษาค้นคว้าวิจัย จนได้แนวทางการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาแล้วก็ตาม แต่งานวิจัยดังกล่าวนั้นยังไม่สามารถนำมาเป็นข้อสรุป หรือนำมาใช้อย่างจริงจังกับการบริหารและผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ได้อย่างตรงประเด็นและเหมาะสมที่สุด ดังนั้นการวิจัยศึกษาระดับการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินเกณฑ์คุณภาพตามความคิดเห็นของข้าราชการครูสายผู้ปฏิบัติการสอน และ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนประถมศึกษามหาสารคามในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ปีการศึกษา 2546 ทั้ง 8 ด้าน คือ ด้านบริหารจัดการ ด้านวิชาการ ด้านกิจการนักเรียน ด้านบุคลากร ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านธุรการการเงินบัญชีและพัสดุ ด้านคุณภาพนักเรียน จึงเป็นการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้เกิดความก้าวหน้าและได้มาตรฐานยิ่งขึ้น